

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLEKTEN SVERDRUP

SLEKTSOVERSIKT, GAMLE BREV,
ALHED SCHOU'S SKILDRINGER FRA ROSØEN
OG LITT OM BRODTKORB-SLEKTEN

SLEKTEN SVERDRUP

SLEKTSOVERSIKT, GAMLE BREV,
ALHED SCHOU'S SKILDRINGER FRA ROSØEN
OG LITT OM BRODTKORB-SLEKTEN

Samlet og utgitt ved
OLAF B. SVERDRUP

1950
OLAF B. SVERDRUPS TRYKKERI . KRISTIANSUND N.

Forord

I 1885 utgav saksfører *Jacob Liv Borch Sverdrup* en kortfattet «Stamtavle over Slægten Sverdrup». I 1923 påtok så gårdbruker *Thorvald Sverdrup* seg å gå i gang med arbeidet å få utgitt en ny utvidet utgave av slektsboken og arbeidet ble så overdratt til herr *S. H. Finne-Grønn*.

I denne siste utgave sier han:

«SLEGTEN SVERDRUP

er en av dem, som har sat dybest merke i det nye Norges historie, skriver professor Koht i sin bog «Johan Sverdrup». Den staar paa linje med slegter som Wergeland, Stang og Sars, og den er alsidigere i sit virke end nogen av de andre. Wergeland'slegten har først og fremst givet vort land digtere, aandelige foregangsmænd; de ypperste av Stang'slegten har været politikere, førere i statsudviklingen; Sars'erne er videnskabsmænd. Den største av Sverdrup'slegten, *Johan Sverdrup*, var mere udpræget politiker end nogen av de andre, og hans farbror, *Georg Sverdrup*, vandt sit ry ved politisk daad i gjennembrudsaaet 1814. Rundt om Johan Sverdrup flokker sig et helt slegtsfølge av politikere — hans bror *Ulrich Sverdrup*, brorsønnen *Jakob Sverdrup* og søstersønnerne *Jacob* og *Livius Smitt*. Men ingen av dem, saa evnerige de var, har betydet saa meget for det norske folks fremgang som Johan Sverdrups far, overlærer *Jacob Sverdrup*: hans gjerning var helt og holdent økonomisk, han var merkesmanden i norsk jordbrugs historie. Og han fik sin eftermand i ætten i dattersønnen, landbrugsdirektør *Jonas Smitt*. Men endda hører til samme slegt en apostelskikkelse som Grønlandspresten *Jørgen Sverdrup*, en kristendommens stridsmand fra det 18de aarhundrede — farbror til overlæreren. En av Johan Sverdrups brorsønner, professor *Georg Sverdrup*, blev en ledende

og omstridt mand i norsk-amerikansk kirkeliv. Og av de yngste ætled er kommet en djerv Nordhavsforsker som *Otto Sverdrup*. Det er den djerve paagangshug som særmærker alle disse Sverdrup'er. Det er kampnaturer, som bryter sig frem og rydder sig sine egne veie. Slegtsmerket er stridsviljen — og det kan tilføies: evnen til personlighedens udvikling.

Slegten har sit ophav i en av Nordens kraftigste stammer, Sønderjyderne, og dens vugge har staaet i landsbyen Sverdrup i Øsby sogn østenfor Haderslev. Dette er iallefald det eneste sted, hvor navnet Sverdrup forekommer indenfor det danske sprogomraade. I navnets første del skjuler sig antagelig mandsnavnet Svarte (jfr. Sorterup paa Sjælland og Svartetorp i Skåne).»

Det er interesse fra flere hold blant slekten om å utgi en ajourført og fornyet slektsbok. Det er gjort en del forberedelser til dette arbeide, men man har ennå ikke iverksatt arbeidet med innhenting av data og opplysninger.

Utdrag av slektsboken

Tall og bokstaver foran personer henviser til slektsboken.

B. *Anders Pedersen Sverdrup*, f. 1626 på Moss, d. 1675. G. m. *Elisabeth Østensdatter*, f. 1642, d. 1710, datter av prost i Ringebu, Østen Nilsen. *Anders Pedersen Sverdrup* var *forvalter* over de *Mariæ* kirkes prosti i Oslo tilliggende gods i 1661, da kongen ga dette som forlening til vicekansler Johan Frederik Marskalck. *Sverdrup* tok nå istedet bopel på Skattum i Vang, en av Hamar-godsets gårder. Han ble forøvrig eier av atskillige gårder på Hedemarken, gårder som han visstnok for det meste har fått med sin hustru.. Han var en meget velstående mann.

Jørgen Andersen Sverdrup,
f. 1671 † 1732.

Margrethe Pedersdtr. Sverdrup,
f. Angell 1691 † 1779.

1. c. *Jørgen Andersen Sverdrup*, f. 1671 i Vang, d. 1732 på Nord-Herø på Helgeland. G. m. *Margrethe Angell*, f. 1691, d. 1779 på Laugen i Nærø. *Margrethe Angells* samtlige etterslekt er

adgangsberettiget til De Angellske Stiftelser i Trondheim. — Nord-Herø hadde tidligere vært fogedgård i Helgeland og her fødtes i 1647 den berømmelige prest i Alstadhaug *Peter Dass*, hvis far, skotten Peter Dass fra Dundee, året i forveien hadde feiret sitt bryllup med foged Peter Falchs datter Maren. Med Peter Dass kom Sverdrup i familieskap gjennom sin hustru. 12 barn.

Peter Jacob Sverdrup,
f. 1728 † 1795.

Hilleborg Margrete Sverdrup,
f. Schultz 1743 † 1828.

2. j. *Peter Jacob Sverdrup på Laugen*, f. 1728, d. 13/6 1795. Er den yngre stamfar for den nålevende slekt. Gift 2 g. G. m. Hilleborg Margrethe Schultz, f. 27/3 1743, d. 17/3 1828. 15 barn. — Hvorav sønnene:
3. i. *Georg Sverdrup*, professor, Eidsvollsmannen, f. 25/4 1770, d. 8/12 1850. G. m. Petronelle Marie Treschow, f. 18/10 1781, d. 8/2 1849. Stor etterslekt.
3. n. *Jacob Liv Borch Sverdrup*, overlærer, f. 8/2 1775, d. 15/5 1841. G. m. Gundelle Birgitte Schanch, f. 1/2 1780, d. 22/12 1820. Deres sønn er statsminister Johan Sverdrup, 3. 30/7 1816, d. 17/2 1896. Stor etterslekt.

Ulrich Fredrik Subm Sverdrup,
f. 1778 † 1828.

Christiane Henriette Sverdrup,
f. Brodtkorb 1783 † 1869.

3. p. *Ulrich Fredrik Subm Sverdrup*, f. 11/4 1778 på Laugen, d. 24/3 1828. G. m. *Christiane Henriette Brodtkorb*, f. 2/9 1783, d. 12/12 1869. Stor etterlekt. Deres 11 barn var:

4. a. *Maren Johanne Greger Sverdrup*, f. 12/11 1802, d. 27/12 1802.

PETER PÅ BUØ:

4. b. *Peter Jacob Sverdrup*, f. 9/7 1804 på Laugen, d. 20/6 1876 på Buøy i Kolvereid. G. m. *Anne Marie Dahl*, f. 15/5 1814, d. 23/5 1862. 7 barn. Stor etterslekt. Polarforskeren *Otto Sverdrups* bestefar.

SØREN I FISKEROLEN:

4. c. *Søren Dass Brodtkorb Sverdrup*, f. 19/10 1805, d. 22/2 1895. G. m. *Anne Methine Stephanson*, f. 4/1 1812, d. 2/11 1862. 7 barn. Stor etterlekt. *Sverdrup'ene* på Reine i Lofoten.

Georg Jacob Sverdrup,
f. 1807 † 1882
«FADEREN»

Maren Reisner Sverdrup,
f. Falch 1803 † 1871.
«MODEREN»

GEORG I ROSØEN.

4. d. *Georg Jacob Sverdrup*, f. 12/2 1807 på Laugen, d. 25/11 1882 på Rosøen. G. m. *Maren Reisner Falch*, f. 25/4 1803, d. 16/2 1871. 8 barn, hvorav 2 døde bare 2 år gamle. Stor etterslekt.
4. e. *Heloise Margrethe Schultz Sverdrup*, f. 12/5 1808, d. 16/12 1880. G. m. *Otto Neumann Knoph*, f. 4/12 1800, d. 22/1 1848.
4. f. *Hartvig Fredrik Brodtkorb Sverdrup*, f. 3/10 1809., d. 12/12 1841. Ugift.
4. g. *Maren Johanne Greger Sverdrup*, f. 13/2 1811, d. 16/12 1857. Ugift.
4. h. *Margrethe Elisabeth Angell Sverdrup*, f. 28/7 1813, d. 8/1 1897. G. m. *Andreas Qvale*, f. 1/6 1806, d. 12/1 1896.

4. i. *Christian Henrik Brodtkorb Sverdrup*, f. 21/4 18/5, d. 8/3 1885. G. m. Johanna Randulf Bull, f. 20/2 1820, d. 9/2 1894.
4. j. *Christiane Henriette Hilleborg Sverdrup*, f. 16/5 1820, d. 16/3 1887. G. m. Jean Marie L'Abée, f. 28/12 1808, d. 23/11 1891.
4. k. *Johanne Marie Winter Sverdrup*, f. 24/11 1822, d. 3/2 1910. G. m. Jacob Parelius Schytte Berg, f. 12/6 1814, d. 20/4 1897.

For utfylling av slekten videre etter hver slektsgrens interesse:

Gamle brev

Dette brev er sirlig skrevet med gotisk skrift, brettet og forseglet med signet av Sverdrup-våpenet.

*Brev fra Hartvig Sverdrup (s. 134, 4 f)
til hans bror Georg Sverdrup (s. 124, 4 d)
som dengang «conditionerede» hos Hoe & Co., Trondhjem.*

Nærøen den 24. Februar 1825.

Gode Broder.

Efter en lang Tid ei at have havt nogen Underretning fra Dig, fik jeg endelig af Jacob Schmidt, der reiste her forbi for omtrent for 8te Dages Tid, den Efterretning at Du tilligemed Søren befandt Dere vel, hvilket var mig en stor Fornøielse at faae vide, da mit Ønske stedse vil være at høre Deres Velbefindende. Af Pastor Platou, der kom hid igaar, fik jeg høre at han skulde reise til Trondhjem i næste Uge, derfor vil jeg med ham tilmelde Dig disse faa Linier, i det Haab at de vil indløbe Dig frisk og sund. Pastor Platou skal reise Søndenfjelds for at besee det Kald Biri, som han er indstillet til. Der har været mange Beilere til dette Kald, blandt andre Præsten Eckhoff og Ahrends i Trondhjem. En Præsten Bull i Lenvigen i Senjen i Findmarken søger Kolvereid; Slægten kjender ham meget vel, Hr. Hoe og Præsten har i nogle Aar studeret sammen i Christiania, det skal efter Eckhoffs Sigende været en meget brav Mand. Provsten Luytkis kommer tilbage i Midten af Marts Maaned og efterat have opholdt sig her en 6 a 7 Ugers Tid reiser han med sit hele Huus. Fartøiet skal være færdigt den 20 April fra Kolvereid, altsaa kommer de vel til at opholde sig her paa Nærøen en kort Tid. Marit og Johan skal følge med Fartøiet, de øvrige Provsten, Provstinden og Lotte skal reise Landeveien. Frøken Grethe skal følge med ham tilbage og hun kommer nok til at opholde sig her, medens Konen ligger paa Barselseng, hvilket som jeg troer skeer i Begyndelsen af Mai eller Slutningen af April. Præstens Fader, Doctor Eckhoff paa Toten er død for omtrent 3 Uger siden, hvilket Præsten tog

sig meget nær. Han (Præsten) har skrevet sin Broder til at han, hvis han anseer det for saa slæt Kald med Hensyn til Indtægten, at han kunde leve der, at han da skulde søge Nittedalen for ham. Sikkerligen troer jeg han faaer det, da det er meget lidet og kun anslaaet for 300 Spd.; Nittedalen ligger 2 Mile fra Christiania. Paa Fredag reiser Dahl i Buøen til Levanger og med det samme til Trondhjem. Iaar er her reist mange mennesker til Lofoden, da de anseer det for bedre Fortjeneste at reise did for at fiske, om endskjøndt Fiskepriserne ere slette, end at ligge her og ingen Ting have at fortjene paa. Endnu har vi intet hørt til noget Skreyfiskerie nogensteds her i Nummedalen af nogen videre Vigtighed, dog skal der efter Platous Sigende fiskes lidt i Fladanger. Hvis her i Aar intet Skreyfiskerie bliver, seer det meget elændigt ud baade for Almuen og de Distingverede, de har da slet ingen Ernærings Kilder for Almuen. Af Grynert paa Findanger, der var her for en Tid siden, fik jeg høre at Uldrich Hetting ei faaer reise for Lorch, paa Grund af at han har indgaaet Kontrakt; altsaa bliver jo da hvor han skulde have kommet Rum for

De sidste Stormnætter har gjort stor Skade paa Kirkene, allene her paa Nærøe Kirke har den sikkert nedrevet og sønderslaat nogle Tusinde, paa de andre Kirker har den ogsaa gjort grov Skade, paa Wigtens Kirke har den ændog nedkastet Spiret. Det bliver altsaa stor Bekostning for Fader at reparere dem. Platou fortæller at Stormen har nedkastet en 2 a 3 Alen af selve Taarnet paa Wiigs Kirke i Fosnæs. Til Sommeren kommer Biskop Bugge her paa Visitats og med det samme skal han indvie Stoksund Kirke i Bjørnøer. Moder har været sygelig i Ansigtet og tillige Fader. Vær nu hilset tillige med Søren fra din stedse troe og hengivne Broder

Hartvig Sverdrup.

*Brev fra fru (Christiane) Henriette Sverdrup (side 108)
til sønnesønnen Ulrik Fredrik Subm Sverdrup (s. 129, 5.a).*

Laugen d. 3. Maj 1860.

Min kiere Uldrich!

Tak for Dit Brev fra Rosø af 24. April som jeg i Dag modtog. — Gjør mig ondt at see af dit Brev du har gjort det saa daarligt i Lofoden, — og saa den kiere Ulla som er saa syg at hun maa forlade Hiemmet for at søge Læge. — Aa Gud hør min inderlig Bøn for hende at hun snart maa faa sin Helbred igien til vor alles Glæde —

og at dine Børn er ogsaa syg det er græsselig tungt for Eder. — Og du som maa være bortte bestandig. —

Jeg er nu som sedvanlig under Tiden ligger og med Værk er ret brav efter min Alder, $3\frac{1}{2}$ Tylvt Plankerne du har hentet fra Oplie beder Du ej vil forsmaa.

Vær Du med din Ulla og Børn inderlig hilset fra Din hengivne

Bædste M.

Ch. H. Sverdrup.

*Brev fra Georg Jacob Sverdrup (s. 124, 4 d)
til sønnesønnen Ulrik Sverdrup (side 130, 6 c).*

Rosø 28. Marts 1877

Min kjære Ven Likken!

Mange Tak for dit kjærkomne Brev af 15de ds. hvoraf det glæder mig at see Du og alle Slægtninge lever saa vel, og at Georg har faaet Examen. Fik han god Karakter?

Din Fader kom hid i Besøg for 4 Dage siden og reiser idag til Anklakken i Selskab med Doctor Schøyen for at eftersee Feilen paa hans (Din Faders) Jagt der kom fra Verftet i Namsos for 14 Dage siden, og nu sprang læk i ren Sø paa Lofottour. — Verftsfolk fra Namsos reiste did idag — saa paa en par Dage er vel Naten opdrevet antager jeg.

Jeg er meget ussel, Hjertetilfældet plager mig meget — Gud veed om jeg har mange Dage igjen. Doctor Schøyen siger det er ingen Raad for dette.

Nu kan jeg fortælle Dig at Worsøe & Co. har faaet Accord med 10 % mot at betale Contant strax 5500 Spdlr og da er han fri al Skyld og Trang. Jeg taber Penge med ham denne Gang ogsaa.

Doctor Schøyen skal flytte herfra i Høst sidst i September og til Lunddring, hvor han holder paa alt og opbygger et Huus til sig paa min Grund. Vi er meget gode Venner, det er en sjelden flink Mand og dyktig Læge, har meget at bestille.

Din broder Georg er halvveis betenkt paa at købe Rosø af mig.

Henrik reiste til Lofoten for 4re Dage siden. Othelie, Maren, Henriette og Frøken Sandahl reiste til Kvalø idag, for at holde Paasken.

Skriv mig snart til og fortæl mig hvordan Du lever, og om det er Noget som mangler Dig. Jeg er saa bange for at jeg skal dø bort forinden Du er færdig, da det kunne blive slemt for Dig, da Din Faer har ikke Leilighed at koste Dig i Xania, saa da maatte Du vel tage ud som Huslærer og fortjene Noget, for at holde Dig i Xania med for at blive færdig. Trænger Du mange Aar til? — for at blive en dyktig Sverdrup, som ikke skjemmer Navnet?

De kjærligste Hilsener, Lev Vel.

Alle hilser Dig, hils Søster Lisbit og alle Slægtninge. — Veed Du at En af vore Slægtninge, mig nær paarørende er bleven udnævnt til Ridder af den belgiske Leopols Orden. Det er ikke Officielt endnu. Du vil blive ganske forundret, naar Du faaer læse det i de offentlige Blade. Jeg troer ikke det er mig — Sat sapi enti siger vi gamle Latinere.

Naar Du kommer hid i Sommer skal vi drikke den ny Ridders Skaal — Kan du jætte — Det er ikke Spøg — men nok er det jeg skjemmes, om ikke Andre gjør det.

Her er stor Mangel for Sild — nu deiligt Veir.

Din altid kjærlig hengivne Ven og Bedstefaer

Georg Sverdrup.

Beretning om en reise

*foretaget af Ulrich Fredrik Suhm Sverdrup i 1820
med husbaad til Trondhjem*

Knut Grimstad var med af hr. Sverdrups hus og desuden medfulgte som passager hr. Sverdrups nabo Peder Dahl, der agtet at reise til Trondhjem, dels i handelsanliggender og dels fordi han var syg i en fod og derfor skulde søge læge.

Efter at hr. Sverdrup havde forsynt sig med forskellige redskaber i tilfælde af havari og fru Sverdrup (født Brodtkorb) havde skaffet til veie mad og husgeraad, samt alt hvad man kan tænke sig for at reise baade bekvemt og anstændig, reiste vi fra Lauga gaard tirsdag den 31/7 kl. 11. Ved en liden hjælp af seilet i førstningen og siden ved at ro kom vi til gaarden Bragstad ved Gjø-øen kl. 3 eft., da vi havde reist omtrent 2 mil, hvor vi da skulde op for at koge kaffe. Efter at vi var kommet til baaden igjen gik hr. Sverdrup og den ældste sønn Peter (4 b, side 109) i sjøbad. Peter svømmede en vending frem og tilbage, men skrabet sit ene ben noget i skjællene, der sad paa bjerget, hvor han skulde stige op igjen, hvilket dog ikke havde nogen videre følge.

Da vi nu havde drukket kaffe, reiste vi derfra. Veiret var endnu stille, men i syd opstod nogen mørke tordenskyer, der bebudet regn og torden. Som vi var kommet omtrent midt paa Namsenfjord begyndte det at blaase en sterk modvind, men i sydvest dog uden regn og torden, endskjøndt det i sydost var temmelig tykt og mørkt. Man satte sig til aarene, i alt 7 mann i haab om at komme over, men da vinden snart blev os for sterk maatte vi vende om og løbe ind i Roesundene, der adskiller sig Gjø-øen fra Otterøen til gaarden Devigen omtrent $\frac{1}{2}$ fjerding fra Hr. Cansellieraad og Sorenskriver Hittings bosted, gaarden Findanger.

Endskjøndt der vel kunde ha vært et bekvemmere logi, vilde ikke hr. Sverdrup tage derhen, dels for ei at skaffe bryderi, som en flok mennesker blandt hvilke mange børn, der færdedes om nattetider, vilde foraarsake i et fornemt hus, dels for ugeneret at passe morgenstunden om veiret tillod at reise.

Vi havnet altsaa ved Devigen kl. 9 om aftenen, hvorover Cancelleraaden følte sig meget stødt, indtil han fik vite aarsagen. Da vi nu havde spist, tog hr. Sverdrup, fru en og de 2 mindste børn sit logi i huset i baaden. Den eldste datter (4 e, side 134), hendes tvende eldste brødre (Peter, 4 b, side 109 og Hartvig, 4 f, side 134) samt hr. Dahl og jeg gik til gaarden for at faa natteleie. Her blev os anvist en stor og en liden seng, og blev da proponeret at jomfru Sverdrup og hendes brødre skulde ha den største seng, hr. Dahl og jeg den mindre, men da jomfruen nødig tillot sin yngre bror sengesrum maatte vi to ta ham til os, hvor vi vel ikke led av storm og regn, der varte en del af natten, men søvnen vederkvægede os heller ikke meget; thi sengerummet gjorde baade arme og ben dovne, fordi de her var overflødige.

Saaledes tilbragte vi denne nat til om morgenen, da veiret igjen var godt og vi kunde fortsætte vor reise. Vi fortsatte nu reisen og reiste da onsdag morgen den 1ste august i tide derfra. Endel av herskabet fornøiet sig med at spille kort og den yngste pige begynte flittig at vaske sitt lommetørklæ, og Christian, saa het den yngste af hr. Sverdrups sønner (4 i, side 135) fornøiet sig med en liden blikdaase, som han av og til stak i sjøen. Da vores baad ved at staa lunge ubrukt, var meget læk, la fru Sverdrup merke til paa uret at der fra den var opøst til det paany gik over pligten, saa det maatte øses igjen, kun var en tid af 10 minutter. Hr. Sverdrup lovet baaden sin afskjed, naar denne reise var endt, noget fordi han til denne alene maatte holde et hus, og at et næsten nyt seil, der tilhørte en anden brugsbaad alene til denne reisebaad var blit udslit, noget fordi at den var saa gammel og i søgangen forraadnet, at den ikke kunde holdes tæt. Men den gamle husbaad, der bærer Christian den 5tes ciffer og en slange paa hver side af huset, samt en forgyldt løve foran, viste endnu et stykke der tjente til ny anbefaling fra dens herre, hvilket vi senere vil faa høre.

Omtrent kl. 3 eftermiddag kom vi til Borgerstedet Dragøen i Fladanger, hvor hr. Sverdrup vilde stige op for at hilse paa den der boende handelsmand, hr. Lossius, og vi gik da alle iland, men traf hverken manden eller konen hjemme, hvilke var paa deres avlsgaard omtrent 1 mil derfra.

Deres datter, en halvvoksen pike, der var hjemme, skulde da traktere os med kaffe, hvortil hun blev i flugten for en nøkkel som hun ei kunde faa ud af nøkleskabet formedelst at laasen var bedervet og ikke gik an at faa op. For at hjælpe hende at trække det op, tog jeg min tykke foldekniv af lommen og satte imellem sprækken for at bryte op, men odden sprang af. Derefter fik vi da endelig skabet

op med en nøkkel, vi fik en kop kaffe, og vi gjorde os færdig til reisen. Idet vi bøde farvel med jomfruen hørte den minste, nemlig hr. Sverdrups datter Grethe (4 h, side 135) at hennes mor sa: «Adieu, vær saa god at hilse Deres forældre.» Børn har gjerne lyst at abe efter, og Grethe skulde nu gjøre sin mor dette efter, men kunde ikke faa det rigtig udtalt og blev saaledes kun «adieu — vis — vis — vis», hvilket hendes andre søskende vel repeterede for hende over 100 gange paa reisen og er endnu ei glempt. Jomfru Lossius fulgte os til søen og hvor vi da for anden gang sagde hende «farvel» og fortsatte vor reise.

Vi havde godt veir og en magelig bør, hvorved vi kom til en liden gaard kaldet Ørsnes, 1 mil fra Dragøen kl. 7. Da nu den lille norden vind vi havde hatt stilledes til havblik og i syd optrak sorte skyer, frygtede vi for mod natten at faa en floing paa den grunde Sneisefjord som da laa for os, og resolverede derfor til her at tage herberge efterat have passeret idag henved $4\frac{1}{4}$ mil afkroget fra leien iberegnet. Imidlertid gik vi omkring og besaa dette sted, der kun ved husene havde lidt ager og eng, men var iøvrigt omgivet af nøgne bjerge, der saa ud for at være omstyrtede ved vulkaniske revolutioner, og ved at gaa over stedse opdyngede stene, hørtes under fødderne en huul gjenlyd. Peter Sverdrup kastede her en liden sten i et hul, hvilken vi kunde høre kandre længe under jorden. Dette sted havde ogsaa den ubehagelighed at mangle vand, hvilket beboerne maatte øse af en moradسدam, der var fuld af frøer og insecter. Paa disse bjerge voxte en slags hvid bjergblomst, som paa sine steder med et provincialt navn kaldes «Bjergbuk».

Da vi havde spist til aftens blev natteleiet saaledes at hr. Sverdrup, fru en og de 2 minste børn laa ligesom forrige nat paa baaden og vi andre søgte logi i gaarden. Her var ingen seng, og blev derfor laget en fladseng paa gulvet af høe og reiseklæder til os alle. Den stakkels jomfru Sverdrup fik her lide for sine synder. Hennes brødre, hvem hun saa unødigt modtog forrige nat, nægtede nu hende det rum hun havde valgt sig imellem dem for ikke at komme til Dahl eller mig som laa hver paa en udkant. Saasnart hun var kommen i sengen, transporterere de hende med magt over til hr. Dahl, og paa ethvert af hendes forsøg paa at komme sig ned imellem dem blev hendes skjæbne den samme, saaledes arbeidede de sig ganske trætte. Den stakkels pige, hvis raab: «Peter, Hartvig, Dahl da!» ikke kunde hjælpe maatte nu udmattet tage flugten til en nøgen bank, hvor hun fik en rolig søvn den øvrige del af natten.

Torsdagsmorgen den 2. august var veiret tilføie med en liden nordenvind, hvorved vi kom til Bokkelsund lidet over middag. Her

var vi oppe hos bager Sussemehl og drak kaffe, og imedens vi var der strøg et fartøi forbi. Som vi om kort tid vare ferdige her, fortsatte vi vor reise.

Fartøiet som var strøget et godt stykke forbi, naaede vi dog med den gamle husbaad igjen nordenfor Stokken. Dette fartøi førtes af borger Wichlund fra Trondhjem, som kom fra Finmarken og havde et par vaager tørret flyndre med sig til justitsraad Brodtkorb (fru Sverdrups far), som hr. Sverdrup modtog paa sin baad for at frembringe, da vinden og søen tillod det. Fartøiet blev siden efter os og da vi vare komne gennem Stoksundet på den søndre side av Stokken — en høi bergøe i Bjørnøer skeede et veddemaal mellem hr. Sverdrup og fruuen om hvilken af de pynter dem pegede paa var det egentlige Stoknæs, hvor vi kort forud saaledes omsvingede, at vi i en hast fra en regnvind maatte gaa under bidevind paa den motsatte side. Veddemaalet gjaldt en speciedaler. Det efterfølgende fartøi skulde afgjøre hvor næsset var, naar det strøg os forbi, hvilket var bleven ukjennelig formedelst det smale sund og den tversving ved næsset, hvorved de høie bjerge baade paa fastlandet og øen gaar tilsammen og confunderer en fremmed i at orientere sig.

Som vi en god stund havde vært opmærksomme, stoppedes opmærksomheden med en tvivl om, at fartøiet ei naadede næsset for en foranliggende holme, hvorved vi atter noget maatte svinge, borttog vaart synspunkt, hvilket skydsfolkene endvidere bekræftede, og saaledes mærkede vi ikke fartøiets forbigang, før det var saa langt forbi, at væddemaalet blev uafgjort.

Over Linesfjord fik vi nu en fuld seilvind, og kom der efter at have fartøiet langt efter os der nu var bleven i selskab med en stor baad, som seilede meget skarpt for at kappes; men som vinden blev mere sterk og vestlig, alt eftersom luften blev mere og mere regnbunden, blev den nødt til at sætte paa seilet og draget ei straks gik i fløiten paa masten havde den nær kantret og blev derefter mere og mere tilbage. Vi førte endnu seil til Valsøesundet, hvor vi for bidevind strøg og roede op og gik igjen under seil til Valsøe, men den efterløbende baad maatte holde af og tage havn.

Saaledes kom vi paa den gamle husbaad til Valsøe, hvilket for fartøiet og den anden baad blev umuligt, silde om aftenen efterat vi den dag havde reist $6\frac{1}{2}$ mil. Tre af børnene og jeg tog vort herberge paa baaden, de andre gik op i gaarden og fik sengerum.

Fredag den 3die august var vinden for sterk til at roe og for vestlig til at seile hvorfor vi maa ligge over den dag, og vi blev beværtet med mad og kaffe hos den velhavende bonde, Berg, der holder sig meget fornemt.

Her var en gammel kone, nemlig Bergs moder, over 90 aar gammel, hun kunde endnu læse uden briller og gik meget raskt. Vi fulgte Berg omkring og besaae hans ager og eng og jordforbedring, hvorved ogsaa et betydelig langt stykke steengjerde er verd at anmærke, men som just ei lovede nogen varighed. Om eftermiddagen gjorde hr. Dahl, hr. Sverdrup, Peter Sverdrup og jeg en visit til borger Normann, der boede paa den modsatte side af sundet paa borgerleiet Valdarsund, hvor de blev modtagne galant. Dem fulgte ham til hans avlsgaard Dreten hvis dyrkning hr. Sverdrup berømmede og ansaa som en haage. — Vi andre gik den tid og plukkede bær, men hvoraf kun krækling var at finde.

Løverdags morgen den 4de august tillod veiret os at reise, og vi traf i sundet et fartøi som havde ligget længe der for anker, og tilhørte markedshandler Heggelund, som selv ei var ombord. Vi seilede med en sagte nordlig vind, og da vi vare komne paa Bjugnen-Fjord skulde vi igjennem kikkerten opservere Tøndel-gaard, en stor proprietærgaard paa nordre side af Bjugnen, hvor hr. Sverdrups huusjomfrues foreldre boede; men da søgangen hindrede os fra at faa den i stadigt sigte, vaiede den ligesom imellem himmelen og afgrunden og kunde derfor intet tydeligt see. Vi bleve ved at seile til Beian paa Ørlandet, hvor vi gik op for at koge kaffe, og imedens jomfru Sverdrup kogede tog hr. Sverdrup, fru og hr. Dahl sig en spadsertur opefter Ørlandet, forbi et par gaarde, hvorefter vi drak vores kaffe og reiste videre. Kl. 6 om aftenen kom vi til Hasselgaard, hvor forud var en hel mængde fremmede, dels nykomne og dels nogle som havde været der i nogle dage. Nylig før os ankom tre, assessor Horneman, en søn, hr. overlærer Sodeman fra Trondhjem samt hr. proprietær Hornemann fra Reinskloster. Forud saa var der komne en deel af Trondhjems Realskoles elever som var indbudne i sommerferien, nemlig Søren Sverdrup (4 c, side 117), Rasmus Brodtkorb og Green samt nogle unge piger fra Trondhjem, nemlig: Jomfru Sandberg, jomfruene Holch og Lundgreen, saa der var omtrent samlede 20 fremmede med stort og smaa. — Jeg fik til bestilling at bære om punch og skjænke i glassene. Da dette var gjort og vi siden havde spist aftensmad, fik jeg min seng paa Røesalen, men da pigerne ogsaa havde sine senge der, generede dette baade dem og mig.

Søndagen bestemte de unge herrer sig til at ride en tur op til sæteren, hvorhen de ogsaa før havde været vante til at ride. Justitsraadinden (fru Brodtkorb, født Greger, jfr. side 108) sørgede ogsaa for at jeg fik en hest, jeg blev ogsaa med, og vi blev trakterede med melkebunke og vandkringler o.s.v.

Søndag aften fik jeg mit logi i Gulvstuekammeret, men da Trondhjemselevene og de unge Sverdrups fra Laugen ialt 6 laa der tilforn og der var kun een seng og en smal leiebænk, var kammeret allerede knapt nok, og jeg laa den nat paa stoler, hvilket ei var noget at undre i en saa stor opvartning som der da udfordredes.

Mandag reiste hr. assessor Horneman med sønn, overlærer Sodemann og proprietær Hornemann hver til sit hjem; samme dag reiste ogsaa vor reise-compagnon hr. Dahl til Trondhjem, dem blev alle skydsede af hr. Sverdrups folk. Til afsked blev drukket nogle glas madeira. Da der blev aften og der endnu ikke var gjort anstalt til forandring i sengerummet, foreslog jeg til husholdersken, om ei hr. Peter Sverdrup kunde bli lagt hvor nogle af de bortreiste havde lagt, fordi ei sengene rummede os alle i kammeret, og blev da ogsaa Peter og Søren Sverdrup flyttede derfra, saa vi øvrige fik godt rum.

Fredagen den 10de august skulde Peter Sverdrup (4 b, side 109) tage fra Hassel til Trondhjem, hvor imidlertid var udvirket en selskabsbroder til ham i hr. krigscommissair Sandbergs søn, som skulde reise til Christiania, og den samme dag skulde ogsaa de øvrige fra Trondhjem reise. — Justitsraadinden fattede og den beslutning at benytte denne leilighed for at besøge fru Geelmeyden, som da opholdt sig paa avlsgaarden Trollen en $\frac{1}{4}$ mil fra byen, hvorhen ogsaa hendes datter fru Sverdrup skulde følge og fik tillige hr. Sverdrup overtalt til at blive med. Reiseturen blev nu nøie overlagt og saaledes bestemt: Fredag aften skulde justitsraadinden, hr. Sverdrup og fruene blive paa Trollen. Løverdagen skulde den 1ste og hendes datter reise ind i byen og besøge hr. grosserer Hoe, Jensen og flere bekjendte, blive der til søndagen, da de igjen skulde komme til Trollen, hvor hr. Sverdrup imidlertid vilde opholde sig, blive der til mandags middag, derefter skulde de reise til hr. pastor Rønne paa Stadsbygden, hvor justitsraaden og Søren Sverdrup skulde møde dem, blive der aftenen og til tirsdags middag og da reise til hr. Hornemann paa Reinskloster, blive der den aften og om onsdagen komme igjen til Hassel.

Reisen blev efter denne bestemmelse foretaget 10de august og hr. Sverdrups baad som nu var havt paa land og istandsat, blev nu reisebaad. Søren Sverdrup (4 c, side 117) blev som bestemt igjen paa Hassel, for der længere at kunde conversere sine forældre. Vi reiste formiddagen og fik en dygtig nordenvind ud gennem Byefjorden og nogen søegang, saa 2 af pigerne maatte til at kaste op. Vi seilede saaledes til Rødberg omtrent 2 mile fra Hassel, hvor vi drak kaffe, derefter seilede vi videre. Underveis strøge og 2de skibe forbi, der løbe ind til Trondhjem. Som vi kom til Toldboden,

hvor vi skulde lande, var en heel stomel af mennesker, høje og lave, der af nysgjerrighed vare samlede, for at see, hvem denne huusbaad, der praledede med flagd og fløie havde inden borde; men alle fik lang næse, da kun en hob med skoledrenge og unge piger stege op af baaden. Jeg som denne tur var med for min egen del, bestilte mig logi, fik mit tøj derhen og gik senere hen til fru Stang, hr. Sverdrups søster (jfr. 3 g, side 43) for at hilse paa hende. Hun bad mig blive hos sig og spise den tid jeg var i byen, hvortil jeg takkede. Mine udgifter i byen blev saaledes ubetydelige og svarede til mine penge.

Løverdagen den 11te august kom justitsraadinden og fru Sverdrup ind til byen og toge ind hos hr. Hoe. Men da hr. Sverdrups bekjændtere fik vide, at han var i Trollen, blev baade bud og breve sendte ud efter ham med sønnen Peter Sverdrup, hvorfor han ogsaa maatte ind i byen løverdagsaften. Bytummelen havde nu allerede forvirret justitsraadinden saameget at reiseplanen ei alene var glemmt, men endnu mere, at hun havde bortgiftet sin datter; thi svigersønnen ønskede hun skulde have taget sit logi hos hans søster fru Stang, hvor hans søn Peter Sverdrup logerede, for at beholde datteren fru Sverdrup alene ved sig hos hr. Hoe. Skjønt hr. Sverdrup stedse føiede svigermøderen i alt, tillod ikke anstændighed det den gang og justitsraadinden maatte derfor føle sandheten av det gamle ordsprog: «Man kan ikke baade gifte bort sin datter og have hende selv.» Ved nye indbydelser til middag og aften gjaldt altid hendes bestemmelse, og tiden forløb saaledes dag for dag til onsdagen den 15de august, da hr. Sverdrup bestemte sig tillige med fru Stang, at spise til middag hos fru Stang og celebrere hendes søns fødselsdag.

Samme dag fik justitsraadinden det indfald at kjøre en tour til hr. oberstløjtnanten von Krogs valtseværk ved gaarden Leren. — Hr. Sverdrup og fru Stang maatte være til føie og springe fra fru Stang, da justitsraadindens vogn holdt for døren efter dem, men bestemte sig vist og fast paa ikke at spise til middag nogen anden sted den dag. Fru Stang følte sig derved noget stødt, thi hun ansaa sig lige berettiget til at glæde sig nogle timer med sin broders og svigersøsters nærværelse som hun, men maatte finde sig i, at uleiliges ved, at holde maden ved lige indtil kl. 5 om eftermiddagen, da dem kom tilbage og spiste. Efterat vi havde spist, gik jeg mig en tour omtrent $\frac{1}{4}$ mil paa landet, for at bese en hakkemaskine.

Da folket nu allerede havde manglet mad, thi Laugen madkiste som paa Søer-Reisen og paa byskydserne haver underholdt kunde ikke længer udholde det, blev det endelig bestemt, at torsdagen den 16de august skulde tilbagereisen skee. Imidlertid var dog skydsen

understøttede med penge og deels bespist hos hr. Hoe. Vi reiste da samtlige torsdagen om formiddagen fra Trondhjem, da ogsaa hr. Dahl som til denne tid havde biet blev med, og vi spiste til middag hos Geelmeyden paa Trollen, og drak kaffe, hvorefter vi reiste til Prestegaarden og Peter Sverdrup fulgte ogsaa sine forældre derhen, i haab om derfra at komme til Trondhjem med sin broder Søren. Som vi kom, presten og sønnerne, tilligemed hest og kariol for at modtage de fremmede, men da justitsraadinden som efter bestemmelse har været der, var formedelst den lange udeblivelse noget før vor ankomst afreist derfra, kunde ikke præsten formaa justitsraadinden til at tage derop, da hun haabede at naa sin mand paa Reinskloster, som dog præsten forsikrede ei skeede. Fru Sverdrup steg da ud af huset i baaden og complimenterede præsten, da justitsraadinden ei vilde stige ud, for ei at hindres i sit forsæt. Vi stødte nu fra landet og roede videre. Det begyndte nu at blæse modvind, og besluttede derfor hr. Sverdrup og Peter Sverdrup, som nu maatte blive med til Hassel, samt hr. Dahl at stige op paa Rødberg et stykke fra Præstegaarden og derfra ride til Reinskloster hvilket og skeede. Som vi der landede kom en af præstens sønner med en brevpakke, som han vilde have medbragt. Da de har faaet hest og sadler, rede de først ned til præsten, for ei ganske at reise dem forbi, og bleve der til aftens at spise og drikke indtil dem bleve lystige; præsten som følte sig fornærmet over justitsraadindens forbireise, skrev et brev til hendes mand, hvori han tilkjendegav sin vrede. Det er en sand regel at en feil giver anledning til flere hvori man kan blive skyldige.

Justitsraadinden havde vist ingen fornærmende hensigt ved denne opførsel, men idet hun hørte sin mand var reist, følte hun med ærgrelse at hun har opholdt sig for længe i byen og derfor ilede afsted, uden at betænke at hun derved begik en ny feil. Nu landede vi ved en plads under Reinskloster kaldet «Hvidhyllen», hvorfra damerne maatte gaa i mørket et godt stykke til gaarden, da hr. Sverdrup med de andre ridende ei endnu var ankommen, og følgelig ei derfor vidste deres ankomst, men laa alt i rolighed. Ved damernes ankomst stod husholdersken op og kogte kaffe. Imidlertid kom rytterne, og da justitsraadinden hørte dem havde været hos præsten indsa hun da at denne alene maatte tilregne hende skylden for at hans kone, der havde uleiliget sig meget for at modtage dem, ei kunde opnaa den fornøielse at gjøre bekjentskab med fru Sverdrup. Nu kunde hun ikke længer skjule sin harme, men bebreidede hr. Sverdrup og Dahl for at lysten til punch drog dem ned til præsten, og da de var noget lystige svarede hr. Sverdrup, at dem

ikke havde drukket punch, men vel madeira og var iøvrigt til hendes bebrejdelser taus. Dahl, der ikke følte sig pliktig til at rette sin vilje efter hendes, var det ligegyldigt enten hun var vred eller ei og sa ved sig selv, men med en ligegyldig mine dog så at hun hørte det, «det var fanden til abe.»

Jeg var tillige med skydsen i pladsen, og da de andre blev fredagen over paa Reinskloster, formedelst uveir, erindrede justitsraadinden med aften, at hun havde nøglen til madbommen, hvilken hun da lod mig bringe med bud om at lave mig noget mad og kaffe for jeg havde biet saa længe.

Løverdagen tillod veiret os at reise, og vi kom da igjen til Hassel. Præsten Rønnes brev gjorde Brodtkorb misfornøiet med sin kones opførsel, men blev da i stilhet efter nogen ventilation alt godt. Jeg fik nu mit logi igjen blandt de unge Sverdruper Hartvig og Christian i kammeret og lå nu godt alene på leiebenken. Formedelst uveir kunde ikke Peter og Søren Sverdrup reise ind til byen før tirsdagen den 21de august, da dem tog afskjed og reiste. Efterat dem var reist blev vinden saa sterk, at vi frygtede for dem i fare, hvorfor deres forældre sendte bud indefter landsiden som gik ligetil præstegaarden og kom tilbage med den beretning, at vinden derind ikke havde været saa sterk som længere ud i fjorden, og fik siden den glade beretning, at dem kom vel til Trondhjem samme dag dem reiste.

Nu skulde da endelig hjemreisen begynde, hvilket veiret ikke tillod før torsdagen den 23de august, da vi efterat baaden formedelst lavt vand med stor møie var faaet ud av elven reiste. Ved Garten traf vi 2 fiskerbaade af hvilke Sverdrup kjøpte fisk forat koge. Som vi reiste over Granvigen slap den lille daasen ud af Christians haand, idet han pladskede med den i søen. (Taus og med stive øine sad han og saa en liden stund; men brød endelig ud: «Moer, Daasen min, Moer!») Hvortil hans søskende opvages til latter, en slet trøst for den stakkels Christian. Vi holdt iland ved gaarden Høen paa den nordre side af Ørlandet og kogede kaffe. Her var en forstenet og slem bund, hvor vi maatte lande, og da vi støtte derfra, tog roret imod en steen, at rorkulten sprang af, men gjorde ingen skade.

Om aftenen kom vi til Valsøen og laa der om natten. Fredagen havde vi en dygtig bør, saa vi kom til gaarden Sørøen ved Bessager, hvor vi gik op og kogede kaffe. Imidlertid tog vinden til, saa vi ikke vovede at holde leien over den slemme Sneisefjord. Hr. Sverdrup tog derfor en lods, og løb paa indre side af de udenforliggende øer, hvorved vi kom til en liten gaard i Bjørnrør, kaldet «Vingsund» og maatte tage havn. Et lidet sengested i stuen blev her fruens og

hendes 2de døtres leie. Sverdrup og Dahl laa paa bordet og smaa-guttene paa en bænk. Jeg laa paa gulvet, hvor jeg havde en skindkappe under mig og en melpose under hovedet, samt min chenellje ovenpaa. Meelposen som var kort og rundpakket kunde hovedet ikke holde sig længere paa end jeg vaaged, thi naar jeg sovned faldt hovedet til en af sidene.

Om morgenen var veiret fælt med regn og storm, der ei lovede os snart at komme derfra. Skydsfolket begyndte allerede at mangle mad af Hassels proviantering, og vi maatte ogsaa begynde at knibe. Til vores lykke var gaardseierens kone der med endel kreaturer saa vi fik kjøbe os litt melk og fløde og af bognet fisk til os, og skydsfolket. Kaffe havde vi 2 gange om dagen, som af fru Sverdrup og Dahl blev malet med en steen i en træbolle. Den slemme smalhans blev saaledes afværget paa et nær, nemlig fru Sverdrup fik nu tandpine. Saaledes gik lørdag, søndag og mandag, og vi havde nu tid til at beskue naturdannelsen i de bjerge der omgav gaarden, og til at made en ægyptisk gjed som hr. Sverdrup havde med i gave fra hr. Hornemann paa Reinskloster.

Hr. Dahl begynte nu at haste hjem fordi at han fra Trondhjem har faaet fartøi til sit borgerleie, som ved at bie paa ham kostede dagpenge, men da nu veiret tillod os at reise den 18de august bleve vi fremdeles i følgeskab. Om aftenen kom vi til Bragøen hvor vi blev den dag, da hr. Lossius var hjemme. Vi fik her punch og bleve lystige. Vi var ude og besaa os. Onsdagsmorgenen havde vi god vind, men da der i vest tegnede til haardt veir og vinden blev sterkere, vilde hr. Lossius at vi skulde se tiden an, men kjede af at ligge længere paa reisen tog vi ud. Folden havde vi nu 2 mile herfra. Da nu vinden blev mere sterk, blev vel talet derom at tage havn, med ved ubestemte beslutninger holdt høvedsmanden forbi de steder hvor vi kunde tage i, indtil vi kom til Namsenfjord, hvor vi tog fast ved nogle holmer. Efterat have ligget der en stund blev veiret værre, vi turde nu ikke tage ud, da vi havde Folden ivente, og da her hverken var folk eller havn resolverede vi at lægge op til gaarden Indvær i Namsen og kom derfra ubeskadiget. Ved gaarden var ingen havn, hvorfor vi maatte lægge baaden et stykke derfra. Omendskjøndt her var en større gaard end Vingsund — vort forrige uveirsqvarter — var her dog langt slettere at opholde sig; thi her var hverken melk eller noget andet at faa kjøbt. Vel var her 2de sengerum, men som hr. Sverdrup syntes merke nogen graagangere paa sin ryg ønskede han ikke flere nætter at sove der.

Den 30te august var det aldeles umuligt at komme herfra. Vore allerede udpinte madkister og madmangelen paa stede lovede os et

mavert ophold. Hr. Dahl besluttede nu at forlade os og bestilte sig skyds over Namsen for dels til søes og dels til lands at komme til Seierstad og derfra hjem. Overtalelser hjalp ikke for at beholde ham, førend Sverdrup ogsaa kjed af reisen og af modbydelighed for stedet besluttede at holde op Namsen saaledes færdige hver paa sin baad atter hr. Sverdrup og fru en ham at holde selskab, hvilket skeede efterat de havde betalt skyds for det stykke de allerede havde fulgt 1 ort. Vi seilede nu opad Namsen uvisse om hvor snart vi kunde tilveiebringe denne vei, som var os et par mile længere. Det gik os godt. Da vi den første miil havde seilet, maatte vi til at ro og kom til Sørvaagen, hvor vi vederkvægede os lidt. Vi roede videre og kom til Seierstad hvor vi fik mad og ogsaa senge. I klart og stille veir roede vi derfra om morgenen den 31te august. Sverdrup maatte nu av erkjendtlighed først ledsage Dahl til Buøen, hvor vi fik melkebunker, laks og alskens spegemad, og derefter kaffe. Den 31te august kom vi hjem til Laugen hvor alt var vel og klokken var da 6 omtrent.

Nu var da denne reise forbi paa den gamle husbaad. Den var nu paa sin gamle plads igjen og stod der vel bevaret af gevinst og forlis er intet at bemerke at Sverdrup erholdt en ægyptisk gjed havde intet forlis. Dahl forliste 2 væsker og derved noget brændevin. Christian tabte sin daase, jeg odden af en kniv og en liden blyant, derimot lærte jeg at gjøre hakkemaskiner, hvilke var mere tjenlige redskaper og vanskeligere at erholde end de hr. Dahl tabte.

Fru Alhed Schou

Forfatterinnen av de etterfølgende artikler «De gamle nordlandske busmødre» og «Faderen i Rosøen», fru Alhed Schou, født Smith, var gift med distriktslege Hans Marius Christian Schou. I årene 1871—76 var H. M. C. Schou distriktslege i Ytre Namdal, og fruens artikler må være bygget på erindringer fra denne tiden, hvor dr. Schou betegnes som Ny-doktoren. Gammel-doktoren var dr. Kinck, far av forfatteren Hans Kinck.

Alhed Schou var født 17/7 1849, død 3/12 1920 i Oslo. Hun var datter av brigadelege Christen Smith, født 1/11 1819, død 18/9 1909. Var gift med Gina Magelsen, født 17/2 1821, død 12/12 1878. De hadde 7 barn. Distriktslege Schou og frue hadde 5 barn og datteren, fru Piene, har gitt ovenstående opplysninger om sin mor forfatterinnen Alhed Schou.

De gamle nordlandske husmødre

Ved *Alhed Schou* fra «Husmoderen» 1905

«Som sjøkonger sad de paa sine graa nes, de gamle nordlandske handelsmænd,» skriver *Jonas Lie* etsteds om dem. Det er saa sandt. Nettet med de graa «fiskebjerge» og brune tørvstakker, med de rødmalte nøst, de brede brygger og de staselige, hvidmalte hovedbygninger, det var kongeriget, hvor de herskede med uindskrænket enevælde.

Der sad de trygge, midt i seilleden, nær det vældige blaa hav. Liv og død, sorg og glæde — alt kommer fra havet.

Forfærdeligt er havet i vinternattens mørke, naar stormene hylende forfølger de herjede fartøier, mens mandskabet seiler for sitt liv.

Deiligt, vidunderligt er havet. Det ligger stort og stille og skinnende blaat i aftensolen, og fartøierne glider sagselig fremover med sine hvide, solbeskinnede vinger.

*

Det var i aaret 1829 *Georg Sverdrup* og hans hustru *Maren Falch*, datter af handelsmand *Falch* til Nord Kraakø, tilflyttede handelsstedet *Rosøen* i *Nærø* prestegjeld, *Ytre Namdal*, Nordre *Trondhjems amt*.

Georg Sverdrup var søn af *Ulrich Fredrik Suhm Sverdrup* og *Christiane Henriette Brodtkorb*.

Georg Sverdrups farbrødre var *Eidsvoldsmanden*, professor *Georg Sverdrup*, og den bekjendte overlærer ved *Jarlsbergs landbrugsskole*, *Jacob Sverdrup*, *Johan Sverdrups far*.

Det er nævnte «farmor», *Christiane Henriette Brodtkorb*, som skildres af sønnesønnen *Ulrich Fredrik Suhm Sverdrup*, (f. 1830) til *Fjeldvik*, *Ytre Namdal*, saa smukt i en liden skisse, «*Julegiesten*», trykt i «*Morgenbladet*» 23de december 1904. Han fortæller helt enkelt om en juleaften.

Det er i mørkningen; en slæde med en ensom reisende holder udenfor hans farmors dør, paa Laugen gaard i Ytre Namdal.

Den fremmede stiger ind i forstuen, tjenerne kommer til, hjælper reisetøiet af ham, og han træder ind i stuen for at hilse paa husets frue.

Den fremmede er hende helt ubekjendt; han beder hende at tilsige ham et ophold i hendes hus julen over, og han nævner ikke sit navn.

Han forblev i hendes hus i elleve aar. Han ble der, indtil han førtes ud til det sidste hvilested, kirkegaarden ude ved havet.

Aldrig fortalte han sin historie, ukjendt kom han, ukjendt gik han bort, og strengeligen forbød «farmor» sine tjenere nogensinde at utspørge ham.

Saa kongelig, saa helt blev gjestfrihedens hellige lov opfyldt af den gamle frue til Laugen gaard. Og ætlingerne af den gamle frue, de fornemme gamle slægter, spredt over Trøndelagen og Nordland et par menneskealdre tilbage, de lignede hende, der var b l o d, der var t r a d i t i o n.

Deres liv har de store linjer. Deres gavmildhed er uendelig. Vidunderlig som havets.

Rosøen fra sydsiden.

ROSØEN

De gamle nordlandske husmødre — hvor meget evnede de dog ikke! Vi vil her søge at følge dem i deres gjerning aaret rundt, vi kommer til at bøie os for dem i dyb ærbødighed.

Og som representant for disse kvinder vælger vi den før nævnte Maren Falch Sverdrup.

Trivsel og held fulgte Georg Sverdrup og hans hustru Maren Falch i Rosøen. I 40-aarene eiede han foruden Rosøen to store gaarde inde paa fastlandet og fire gode fartøier.

I 40-aarene bestod Georg Sverdrups og hans hustrus husholdning i Rosøen af omtrent 30 personer. Det var først «f a d e r e n» og «m o d e r e n» (saa kaldtes husfar og husmor af børn, naboer og alt tyende) og deres seks børn.

Derefter kom: 3 jomfruer, 1 huslærer, 2 handelsbetjente, 8—10 tjenestepiger, 8—10 tjenestedrenge.

Tjenestepigerne var: 1) barnepiger, 2) frempiger, d. e. vaskepiger og bagepiger, 3) loftspiger, 4) kokker, 5) budeier.

Tjenestedrenge er: 1) drenge, 2) bryggemænd, 3) vagt.

Jomfruernes	aarsløn var 25—40 spd.	
Handelsbetjenternes	— » 25—80 »	
Huslærers	— » 50—60 »	
Tjenestepigers	— » 8—10 »	1 par sko, 4 mrk. uld, 4 talglys
Tjenestedrenges	— » 16—20 »	¹ / ₂ hud læder, 4 mrk. uld

Tillige tilfaldt der tjenestepigerne alle drikkepenge.

Alle Rosøens drenge og piger laa paa t j e n e r l o f t e t.

I almindelighed laa ogsaa fremmede arbejdsfolk paa tjenerloftet. Forholdet var gjerne 20 drenge, 10 piger. I 50-årene fik enkelte gaarde sit eget pigeloft; i 70-årene var det endnu almindeligt i Ytre Namdal, at alle tjenere laa på samme loft.

Ulrich Sverdrup til Fjeldvik, fra hvem alle disse oplysninger skriver sig, bemærker: «Som ældste søn var det min pligt at vække alle tjenere kl. 4 om sommeren, kl. 6 om vinteren. Jeg gik da rundt og vekkede piger og drenge og skjænkede hver og en morgendrammen af den store finkelkrukke, som jeg bar med mig.» — Piger og drenge gik derefter til sit arbejde uden anden frokost.

Kl. 7 morgen, sommer og vinter, ringedes ind til frokosten, som bestaar af *folkenskavring*, paalagt *smør* og *skarpost*, *sirupthe* med melk eller fløde.

Kl. 8 ringes ud.

Kl. 11 ringer «suppeklokken»: *Kogt sild* eller *spegesild* med poteter og fladbrød. Hertil altid «syrsup». (Kogende vand jevnes med bygmel, tilsættes «syre», d. e. «syren» af melken. Syredunken opbevares i kjeldereren).

Kl. 1 ringes ud.

Kl. 4 ringes til *mellemmad* eller *non* — altid bygmelsgrød med *sur melk*.

Kl. 5 ringes ud.

Kl. 8 ringes til kveldsmad: *Kogt sild* med poteter og «syrsup» eller: *kogt fisk* med poteter og duppe, d. e. kogende melk tilsættes fedt og en jevning af bygmel.

Søndagen kl. 11 ringer suppeklokken til *sildegryn*¹⁾, som koges to søndage i træk.

3dje søndag kl. 11 ringer suppeklokken til *kogt kjød med helgryns kjødsuppe* tilsat kaalrabi og poteter, eller til «*knok' sup*».

¹⁾ Sildegryns opskrift fra Rosøen: En knap thekop byggryn blødes. Koges i 10 potter vand. Tilsættes smaaskaaret potetes, kaalrabi og timian. Naar suppen er jevn, tilsættes 7 udvandede spegesild. Koges nogle minutter.

JULEN

var i disse patriarkalske dage helt ud *hjemmets fest*. I 40-aarene var selskabelighed *udenfor hjemmet*, fremmede gjester i huset i jule-tiden ikke almindeligt. — Overalt var det da i de nordlandske hjem «faderen»s og «moderen»s høieste opgave at lade tjenerne faa hvile ud efter alt det strenge arbeide aaret rundt. — Der var imidlertid nok at gjøre, inden helgen kom.

Juleforberedelserne begyndte gjerne med den *store brygning*, som moderen i Rosøen altid *selv forestod* med kyndig hjælp af jomfruer og frempiger.

Til den indre husholdning i Rosøen bryggedes hvert aar *to tønnder juleøl*¹⁾.

Tjenernes julebryg bestod af *seks tønnder øl*²⁾.

I Rosøens ildhus kogtes al julemaden i vældige kobberkjedler. Mangfoldige skinker, flere tønnder saltet kjød, pølser rul, etc.

Tre dage før jul begyndte otte kvinder at smøre *smørrebørød*, som skulde vare hele julen. «Paalægning» blev besørget for hver dag.

Fra *juleaften* til trettende dag jul smagtes ikke sild, ogsaa meget lidet fisk.

Julekveldens middag i Rosøen baade «ude og inde» bestod af den over hele landet velkjendte *mølje*³⁾. Kveldsmaden julekvelden «ude og inde» var risengrynsgrød, kogt, nysaltet kveite, kalvesteg og «fattigmandsbakkelse».

Et gammelt nordlandsk ord siger⁴⁾, at drengen julenatten skulde ride tagmønnet paa nøstet, og budeien tverbjelken over fjøstaget, hvis ikke drengen skaffede kveite og budeien kalv til jul.

Stakitsuppe⁵⁾, stuert kalvehjerne, kalvekjippe var yndlingsretter i de gamle nordlandske familier.

Hver julemorgen fandt hvert menneske i Rosøen efter god gammel juleskik en stor, flad tallerken under sin seng. Den var fyldt med kage. Den særlige julekage, som bagtes i så stort antal, som der var folk i huset (i Rosøen da omtrent 30 mennesker), var den saakaldte jomfru Maria kage. Den bestod af butterdeig og var saa

1) En tønnde eller en halv tønnde kjøbenhavnermalt til en tønnde øl.

2) 3 skjegger malt, 1 kd. sirup, 1 b.p.d. grov havre til hver td. øl.

3) Mølje: «tjenerfladbrød» udblødes i kogende kjødkraft. Ved bordet omsendes mysost, sirup og kjødfed (smeltet, varmt fedt).

4) Se Jonas Lie: Tremasteren Fremtiden, s. 145.

5) Kogt paa kalvehoved og serveret med det i lange strimler opskaarne hovedkjød, samt iblandet surt og sødt.

stor at den fyldte hele tallerkenens bund. Den havde en høi butterdeigskant, og kagen var fyldt med kogte svesker. Over sveskefylden laa hver husfælles forbogstaver, udtrillet og stegt af den allerdeiligste butterdeig.

Over jomfru Marias kage laa hamburger-snitte, karvebakkelse, halvmaaner, engelske snitte, fattigmandsbakkelse, goro, pebernødder, «pigekeys» (marengs) og «herrekeys» tilsat hakkede mandler og reven chokolade.

Tidlig juledags morgen begav Rosøens beboere sig til kirken ude ved havet.

Faderen i Rosøen eiede ogsaa kirken. Hele hans følge tog plads i faderens kirkestol, en stor udbygning oppe paa galleriet, og lig andre «kongestole» forsynet med døre, vinduer og gardiner.

Julemorgen blev ogsaa julebordet dækket i Rosøens dagligstue, og det blev staaende dækket til trettende dag jul. Der stod de bekjendte, i hele slægten berømte saltmadsfade. De umaadelig store, runde tinfade var fyldte af nykogte skinker, kogte fleskesider, pølser, faarerul, sylte, «bringekolle» etc. Ved siden av saltmadsfadene stod de store, gjestmilde ølkruse. — Hver person fik sin tallerken med opsmurte smørrebrød for dagen, paa de store høitidsdage ogsaa lefse og gomme.

Særskilt middag kogtes ikke i juletiden. Tjenerne spiste først ved julebordet, bagefter kom «de selve». De to maaltider bestod af frokost og middag. Til kvelds kogtes melkegrød, der sattes frem med sirup paa baade «ude og inde».

Tjenerne havde i almindelighed i de dage et gilde i rumhelgen. I Rosøen indbød de 20 tjenere tilsammen en 60—80 gjester, som da «faderen» og «moderen» underholdt paa det bedste i to døgn. De kom med spillemand og glæde. Den flegmatiske nordlending elsker dans og lystighed. Snart lød dans og traak fra borgstuen, hvor «glunten» svingede «veikjen» i «hamburgerskotsk» eller «polsken». — Da blev det mægtige julebord dækket paa «graa-salen» med vældige «sulfade» med nysaltet, fed kveite, hin fiskenes dronning, som Peder Dass besynger. Og ølkrusene tømtes flittigt til «faderen»s og «moderen»s ære.

Det var med «vemodelige» øine, gjesterne anden dags kveld saa frempigerne bære frem de umaadelige ølboller fyldte med «koldskaal». Selve koldskaalen var vidunderlig. «Opskriften er fra en gammel oldefar paa Fjeldvik i Lekø anno 1770,» siger Ulrich Sverdrup. — Koldskaalen bestod af øl, sirup, reven ingefær og brændevin. I denne deilige blanding svømmede bergenske kringler og rugkavring.

De vidste — de glade gæster — at naar de smagte bollens indhold — «saa sødelig godt» — fik de «grundskud», d. e. en ærlig rus, og naar de vaagnede av den, maatte de reise, Rosøen lukkede sine porte, julegildet var forbi! —

Etter trettende dag jul begynte «strieskjorten og havrelefsen» og forberedelser til

LOFOTFISKET

«Mandskab» og «apartkarer» kom nu seilende fra alle verdens kanter fra «ytterste øia og fra «langt inde i lande'», de skulde gjøre baade og fartøier istand til det store lofotfisket i januar. Vel var «faderen»s galeaser og jægter lagt op paa fjæren i november, kjølvendt og skrabet efter de lange reiser til Kristiansund, Ålesund og Bergen. Der havde de solgt klipfisk, sild og tørfisk og fragtet med sig hjem salt og varer til handelsstedet.

Det arbeide, som stod igjen, skulde nu mandskabet (d. e. besætningen paa hvert fartøi, 6—8 mand) udføre. Ligeledes havde apartkarer: kjendtmænd, formænd, haandverkere, som smede, snedkere og sadelmagere nok at gjøre.

«Moderen» i Rosøen havde i januar daglig at sørge for 70 menneskers bespisning.

«Apartkarer»s dagløn var 18 sk. pr. dag. Mandskabet spiste i «madkammeret» ret under «graasalen», «apartkarer» i kjøkkenet og middag i dagligstuen, før «de sjelve» spiste der. Spiseseddelen var den før nævnte. Mandskabet spiste direkte fra træfadene. Apartkarer fik hver sin træbrikke (søndfjords «burska») til sild og poteter og desuden hver en skive rugbrød, ved siden af fladbrødet.

Til lofotfisket udrustede «faderen» tillige fire garnbaade, 6 mands besætning til hver baad: 1) hovedsmand, 2) halskar, 3) bagrumsmand. De tre andre mænd træder til, når de behøves.

Ved siden af det daglige store kosthold i januar havde «moderen» tillige at besørge mandskabernes udnistning, ialt omtrent 55 mand. Hver mand havde sin kiste og sin tønne, hvori hans udnistning blev pakket. Hver mands niste til Lofoten bestod af:

1 b.pd. smør (smørret indkjøbtes paa Nærø marked i juli efter en pris af 8 sk. pr. mark), 1 b.d. tørret faarekjød, 8 mrk. flesk, 8 mrk. komysost, 4 pd. lys, 2 mrk. tobak, 1 dunk brun tran, 1 anker syre, 1 kvarter sild, 1 vog bygmel, $\frac{1}{2}$ td. poteter, 2 mrk. gammelost, 8 b.pd. fladbrød, 1 b.pd. beskøiter, 20 lefser, hvoraf 6 smurte (smørret hertil toges af det modtagne bismerpund).

Tranen brugtes til kaalen, en liden jernlampe omtrent af samme form som de antike romerske lamper. Tranen holdes i den flade jernskaal over en bomuldsvæge. Flammen lyser ud over kanten af kaalen.

«Glem ikke ,skippernisten’,» siger Ulrich Sverdrup. «Skriv op, hvad ,moderen’ sendte med mig, saalænge jeg seilede Sjøløven til Lofoten.»

Skipperniste: 3 dyrestege (steges i skiver i en «kobbermaskine» inde i kabyssen), 2 kogte skinker, 1 dal (d. e. dunk) saltet faarekjød, «laarkjød», faarerul, rentunger, pølser. (Kokken kogte disse i kabyssen.) 1 dal stegte aarfugl og ryper, 1 dal multegrød (sauce medsendtes af «moderen» i krukker), 1 stor kiste, hvori smurte lefser, gumme, gjedost, vafler, 1 dal tykmelk (nysilet) til grød.

Naar «Lofot-karene» fik «børen», og fartøier og baade stod ud efter sundet, gik «moderen» med sine børn, alle sine piger og jomfruer op paa «Fiskebjerget». Der stod de, viftede og vinkede, indtil seilerne forsvandt i synskredsen.

En velgjørende stilhed faldt nu over huset. Kun «faderen», to drenge og en bryggevagt forblev hjemme i Rosøen.

Vilde «faderen»s husmænd fra de tre gaarde «ro fiske», maatte de skaffe stedfortrædere til gaardsbruget. Husmændene havde 16 sk. og kost vinterdag, 1 ort og kost sommerdag. I januar og februar begyndte terskningen. Tilsammen avledes paa de 3 gaarde i 40-aarene omtrent 150 td. havre.

Februar og mars var aarets roligste maaneder. Da kunde faderen og moderen unde sig et

SAMVÆR MED SLÆGT OG VENNER

en af de største glæder i de nordlandske husmødres liv. De havde ikke saa mange.

De gik saa helt og fuldt op i udførelsen af sit overvældende arbejde, deres pligtfølelse som hustru og husmor var ubegrænset. Ydmygt og enfoldig søgte de at tilegne sig forstaaelsen af ægteskabets vanskelige tekst: «Med smerte skal du føde dine børn, din attraa skal være til din mand, og han skal regiere over dig!» (Det gamle vielsesritual.)

Men livet gjorde dem ikke hadske, bitre eller smaalige. Nei, med løftet hoved, freidige og glade gik de til sin gjerning, mættede og glædede alle de fattige, nødlidende og svage, som kom paa deres vei.

Naar tryk og bekymring hvilte over deres liv, da var intet saa godt som et besøg ud til et eller andet «kongerige»: N e s s e t, Ø e n eller E l l e g a a r d e n, hvor farfar eller mormor, eller mor og far regjerede med rolig, ubøielig disciplin.

Her lærte de at bære livets sorger, som det sømmer sig, med høihed og med ro.

Der levde ogsaa f a s t e r eller m o s t e r, ugifte, ældre kvinder, hvis hele livsopgave det blev at støtte slægten og ætten, de mange som den enkelte.

En saaden faster var *Anne Margrethe Sverdrup*. Hendes bibel opbevares af U. F. Sverdrup f. 1830. Paa bibelens blade findes blandt andre slægtsoptegnelser anført:

«1731 den 16de mai er jeg paa Nord-Herø født til verden. —
A. M. S.

«Denne biblia er mig foræret af kjære faster *Anne Margrethe Sverdrup*.

Georg Sverdrup,
f. 1770, 25de april paa Laugen gaard.»

Denne Georg Sverdrup er vor bekendte professor og Eidsvoldsmand fra 1814.

Og hvilken glæde var det ikke for de gamle nordlandske husmødre imellem at træffe v e n n e r, hvis skjæbne og livsforhold var saa forskjellige fra deres. Livet blev saa rigt, saa mangfoldigt i samvær med dem.

Naar vennerne drog bort fra dem igjen, ofte til sydligere og blidere egne, sad de tilbage alene i sine nordlandske kongeriger.

Posten kom sjeldnere i de dage, den lod vente paa sig i uger og maaneder. Men naar den nu endelig kom, og postvæsken ogsaa gjemte et sirligt, tætskrevet brev fra den bortdragne ven eller veninde — da var gleden stor.

BESØGET I ROSØEN

var gjerne det første i rækken, faderen feirede sin fødselsdag den 12te februar.

Fast ubegrænset var det antal gjester, som faderen og moderen da kunde modtage.

Besøget med reisedage tog gjerne en uges tid. Saa veiret nogenlunde godt ud, tog provst, prest, doktor og alle de andre hele sin familie med paa de store husbaade.

Fruerne syede sine spædbørn ind i dundyner, saa de bedre skulde taale reisen besværligheder. Derpaa befalte de sig Gud i vold, og haabede at faa slippe baade «rosser»¹⁾, «raak»²⁾ og «raaksalver»³⁾ paa veien.

Rosøens tre gjesteværelser, «Bispen», «Island», «Grønland» rummede 25 opredte senge.

Gjesternes antal var ofte mellem 40 og 50. Gjestmilde fladsenge ble af og til redt paa gulvet. «Bispen» med oldemors hvidlakerede stole og borde havde to «omhængssenge» med gule silkegardiner, de var gjerne forbeholdt provstens, og et eller andet høitstaaende egetepar.

Paa «Grønland» og «Island» foregik derimod indkvarteringen uden hensyn til alder, kjønn eller værdighed.

«Ja,» siger Ulrich Sverdrup, «det hændte jo, at enkelte besværede sig over dette arrangement. F. eks. fru F., en ung distriktslægefrue, der i aaret 1849 besøgte min farmor paa Laugen. Hun blev «nedlagt» i en topseng, med gardiner og skjermbret. Selv da protesterede hun mod min 20-aarige persons anbringelse i samme gjesteværelse. Det var midt paa vinteren og meget koldt. De andre gjesteværelser havde ikke kakkellovn. Men det huskede hun ikke, ung og uerfaren som hun var. Min farmor befalte derfor, at hendes høit betroede tjenerinde, gamle Karen, skulde rede sig en fladseng midt paa gulvet, hvilken ordre hun ogsaa efterkom.»

Klokken otte om morgenen indtrent frempigerne paa Rosøens gjesteværelser med de store kaffebrette. De maatte tage sig vel iagt for ikke at snuble over alle fladsengene, heller ikke maatte de lade al munterheden komme sig for nær. Thi det kunde da let gaa ud over moderens gamle «postelin»s kopper, og da ve dem paa regnskabet dag! — Under paaklædningen, som foregik efter parolen: «Alle herrer først», indtrent atter de utrættelige frempiger; denne gang med chokolade og kavringer.

Ved frokostbordet kl. 11 mødtes alle gjester. Det var dækket med mange solide, kolde retter. S k i n k e n indtog hæderspladsen. Dens røgede «svor» var kunstig udskaaet i «rosenblade» og pyntet med kryddernelliker. Hertil kom fade med persesylte, saltede okse- og rentunger, laartunger, bringekolle etc.

«Moderen»s baging var berømt over land og strand. I besøgtiden traadte den frem i sin fuldkommenhed. Der var rugbrød og

¹⁾ Heftige, uventede vindstød.

²⁾ Naar stormen er saa sterk, at den pisker vandet op af sjøen og fører det bortover som en røgsky, kaldes det «raak» (H. Schultze «Fra Lofoten»).

³⁾ «Raaksalver»; endnu sterkere end «raak».

hvedekager, tilsat forskellige krydderier, «fin og grov» sirupskage og lefse med det deiligste «krin». — Til frokost ble der drukket øl, melk, dram, ofte et glas sherry, derimod ikke kaffe eller the. Øllet i de store sølvkrus var nybrygget efter den gamle juleopskrift: tønede til tønede egne kjøbenhavnermalt.

En speciel fornøielse ved besøget i Rosøen var kjøreturen indover fastlandet til *f i n n e l e i r e n*. I februar kom altid finnerne over til Ytre Namdal paa beitning med sine dyr. Ofte kunde finneleiren tælle over 3000 ren.

Det var glade dage! De gamle finnekoner spaaede de fremmede gjester «i haand» og «i kaffegrud». — Siden blev renen spændt for pulken, og afsted bar det i vildsomme kjøreture indover myrene. Eller finnerne «holdt bryllup» med mange gamle, forunderlige skikke til de gavmilde fremmedes underholdning.

B e s ø g - m i d d a g e i Rosøen ble anrettet i dagligstuen henimod kl. 4. Børn og fremmede tjenere spiste paa graasalen. Spisebordet stod da dækket med «moderen»s skjønneste damask, spundet og vævet af oldemødre og bedstemødre. Bordet var prydet med «arvesølv» og gammelt porcellæn. Den store bordopsats bestod af sølv og krystal. Dens midtparti bestod af et høit, slankt palmetræ af drevet sølv. Mellem træets fine, langaktige sølvblade svævede lette, blaalige røgelsesskyer.

S p a n s k f i s k (baccalao) var altid første ret ved «faderen»s fødselsdagsmiddag. Den blev anrettet i blanke, runde kobberfade.

Saa kom rype- og rensteg. Rypen kostede i 40-aarene i Namdal og Nordland fra 1 sk. til 10 sk. pr. stykke.

Til sidst kom rumpudding, en «slem» dessert sagde vore bedstemødre, naar de tænkte paa al den møie, de havde med «husblasen» (vor gelatin). De maatte jo koge og skolde mange kalvefødder, før de fik den. Til rumpuddingen blev serveret store, bløde kager: taarnterte, sukkerbrød eller gelékage, om hvilken Hanna Winsnes bemerker, at den «smager liflig af vin».

Til besøgmiddage serveredes kun let spansk rødvin, ikke øl, heller ikke hed vin til desserten.

«Faderen» i Rosøen var en udmerket vert. Hver eneste gjest blev bæret med en personlig henvendelse. Og alt i ét lød disse velmente ønsker og udraab: «En kjær veninde eller ven udi tanken! Skaal! Venskab mellem os og alle! Alt godt for menneskene! Lykke for de seilende! Held for de beilende! Tilgivelse for de feilende! Skaal! Skaal!»

Mangen en «underdanig» frue sad nok der ved middagsbordet hed og angst for, at den uvante drik og gode mad skulde virke for

sterkt paa hendes egteherre. Til hverdags levede jo alle disse mennesker i en rent ud spartansk tarvelighed. Men — gik vinen ham til hovedet, saa fremfor alt ingen sure miner, det vilde vække det høieste anstød.

Den gode moder, som ogsaa havde opvask og kaffe i sine tanker, sørgede imidlertid som oftest for at opbruddet skeede i betimelig tid.

Lidt røde i toppen, men fordetmeste særdeles naadige og velbehagelige vandrede da herrerne afsted til en middagslur udi Rosøens topsenge. Deres hustruer nød imidlertid af inderste hjerte den lange kaffetime sammen med sine fjerne «naboersker». — Vildsomme fjorde, stride havstykker, ubanede fjeldveie skilte dem fra hverandre. Alle levede de ensomt og afstængt. — Men alt det glemtes idag for samværet i Rosøens skjønne storstue.

Naar herrerne kom ned fra middagssøvnen, kom gjerne kortbordene frem. Eller der blev danset til bryggemandens violin og lagt «julspele»; da maatte man i t l e i t o g i t s n a k i t. Panterne blev indløst med mangofldige kys. Og J. N. Brun's, Zetlitz's og Tegner's sange blev sunget af klare pigestemmer, og omkvædene lød i kor fra gamle og unge.

Et besøg uden nar var i de dage utænkeligt, siger Ulrich Sverdrup.

«Paa en saadan handelsplads var der i den tid ofte en eller anden stakkels person, der maatte underholde publikum inde og ude som et slags hofnar, hvem man forlede til at give taabelige svar eller spille alleslags puds. Især var drikkelagene i julen en prøve for en saadan mand, der, efter at have været til lystighed hele aftønen, tilslut kunde blive drukket fuld, og vaagne i det underligste antræk,» skriver Jonas Lie i «Tremasteren Fremtiden».

En «nar» kunde være en eller anden havareret sjømand, som ikke var kommet sig afsted «itide»; en eller anden forglemt eller fortrukken maanedsløitnant. — Arme mennesker, der var kommen paa vrangside af tilværelsen, og som regnede besøgtiden for sit fornemste livsophold. Ikke mange var saa stolte som den ulykkelige og ensomme løitnant Gregers. Naar en indbydelse naaede ham, skrev han gjerne tilbage: «Hav den godhed at vælge en indenbygds mand til nar. Jeg er udenbygds, maa derfor bede mig fritaget.»

Ved det sildige aftensbord serverede «moderen» gjerne en eller anden varm ret, som «jabbe», buknet fisk, stuet lever eller rogn etc.

Endelig slog afreisens dag. For sidste gang bar de utrættelige frempiger vinbrettet med «sherry, portvin, ratafia og ribsvin» ind i storstuen.

Afskjedsskaalen blev drukket med stor høitidelighed og med mange takksigelser. Og mange var ønskerne om «en lykksom reis!»

NAAR LOFOTKARAN KOM HJEM

«Moderen» i Rosøen fulgte sjelden med paa «besøg». Den stilhed, som herskede i hendes hus i mars, var hende saa dyrebar.

Der var jo saa mange børn at holde klæder paa, saa mange senge, saa meget linned at vedligeholde. Alle de flittige hænder arbejdede nu fra den tidlige morgen til den sildige aften med naalen, ved rokken og ved vævstolen.

Naar «lofotkaran» kom seilende hjem i april, var stilheden brudt. Vaaren og glæden holdt sit indtog med alle disse hjemvendte, trauste «gluntar». Fartøiene: den slidte gamle «Gunild», jægterne «Tilfældet» med kjælenavnet «Langemaren», «Sjøløven» og «Sjøskummeren» — — alle laa de nu vel fortøiet i Rosøens havn, uskadte af vinterens storme, fuldlastede med prægtig lofottorsk. — Inde paa kontoret skjænkede «faderen» hver og en af «karan» «velkomstdrammen» af den gamle grønne klunkeflaske, som gjemtes inde i kontorskabet, fyldt med egte Jamaica-rum.

Derpaa blev regnskabet afgivet, torskegarnene modtaget og op-hængt i nøst og boder. Et glædesmaaltid af fersk lofottorsk blev nydt over hele huset, og siden vaskede frempigerne lofotkar'ans uldtøi. De ubehageligheder, som ofte pleiede at følge dette arbeide, blev blidelig dæmpet ved gjensynets glæde.

Ved losningen af fisken mødte folk frem til «fiskevask», to til fire mand i hver baad. De lagde til ved fartøierne, fik sine baade fuldlastede med fisk, som de skyllede ren i sjøen. Fisken blev derpaa udlagt til tørring paa «fiskebergene», de lange, flade, graa knauser, som for det meste overalt omgiver gardene i det nordlige Norge.

Naar «faderen» havde raadspurt sit barometer, og det led mod godveir, heistes det hvide «fiskeflag» paa «Sørhaugen», og fra alle kanter kom nu kvinder og børn for at deltage i arbeidet. — Om morgenen blev fisken lagt udover bergene, vendt om middagen og lagt i stabler om aftenen. Voksne havde for dette arbeide 3 sk. timen og børn 1 sk. timen. I 4 til 8 uger herskede nu et myldrende liv dernede paa «fiskebergene», hvor streng «fiskevagt» holdtes hver nat. Naar fisken var tør, blev den lagt ind i boderne, for siden at lastes og føres som klipfisk, rundfisk og tørfisk til Kristiansund, Ålesund eller Bergen.

«Faderen»s tre gaarde dreves ved egne folk. Besætningen bestod i 40-aarene af henholdsvis 50—60 kjør, 6 heste, 30—40 ungfæ, og alene i Rosøen aarligaars 40—50 grise.

«Moderen» havde ogsaa her et omfattende arbeide — gaardenes regnskab og drift hvilte for en stor del paa hende. — I mars blev

al gjødsel kjørt ud. Den bestod for en del af sild og fisk, lagt i kompost. Smaasild, som ikke «holdt maalet», blev ogsaa direkte pløiet ned i jorden i april og mai. — «Moderen» i Rosøen havde ogsaa sin have — sirlige smaa sarte bed, kantet med aurikler og prydet med hvidmalte gallionsfigurer fra strandede fartøier. Hvor lykkelig var hun ikke, naar hun i brevene «der sørfra» fandt en liden frøpakke.

Med stor omhu og kjærlighed blev frøet saet i den lune mistbænk, hvorfra de smaa planter al d r i g blev flyttet.

Under lune vinduer blomstrede her lavendel og nelliker, reseda og levkøier, skjernet som de var for «nora-vinds raak». Og mistbænken blev for «moderen» og hendes børn det sted, hvor deres dunkle forestillinger om sydens herlighed sprang ud i duft og farver.

JUNI

kom med fladbrødbagning — 3 bagstekoner, 1 stegekone til 20 td. «samfængt» havremel. Juni kom endvidere med 20—30 tørvestikkere og tørvetrillere, og «tørv-ria» var meget vigtig, eftersom tørven jo er det vigtigste brændsel. En tørvestikker havde 16 sk. dagen og kosten. Naar tørvestikkeren havde stukket 1000 tørv, kom tørvetrilleren og trillede tørven ud til tørvebergene, hvor den blev tørret som anden fisk, hvorpaa tørven tilsidst kom i tørvhus eller tørvstak.

I juni afholdtes ogsaa det aarlige vaarthing i Rosøen, og høstthinget i september — dage som i særlig grad optog «moderen»s tid og kræfter. — Første thingdag var helt viet forretninger, de tre sidste thingdage ogsaa selskabeligheden. Rosøen husede da gjerne en 20—30 gjester.

Naboer og «apartkarer», som var tilstede i thingtiden, «spiste bagefter», siger Ulrich Sverdrup. Andre halvt officielle festligheder kunde ogsaa finde sted i Rosøen, f. eks. ved en kirkeindvielse i 50-årene. Da var Rosøen i 14 dage sæde for Trondhjems biskop og amtmand; provster og prester helt fra Ranen og Helgeland.

Fra juni af gik en del af Nordlands kystbefolkning i «vent» paa «silla», som i de aar ofte kom noget tidlig.¹⁾ Da drog en ny arbejdsstyrke ind ad Rosøens porte. Det var alle krøblingerne, de

¹⁾ I Øievaagen, ret udenfor Rosøen, var der i juni og juli atter sommersild i 40-årene, fortæller Ulrich Sverdrup. «Det var lige saa sikkert som at hente mad fra et stabur.»

svage paa sjælen som paa legemet, de der ikke klarte noget tungt arbejde. Nu kom de for at istandsætte alle sildenøter. Aaret rundt glædede disse stakler sig til hin sommerdag, da de for «makelig vind» skulde seile — næsten med «apartkar»s værdighed — til «faderen» og «moderen» i Rosøen.

De var ogsaa, alle disse «svage», under «faderen»s og «moderen»s særlige beskyttelse, de fik god dagløn og fyldte «daller» og «tiner» med sig, naar de drog hjemover.

Omhyggelig bredte de den brune, ofte 150 favne brede not ud over det grønne tun nede ved nøstene, de glemte saavist aldrig, at hver nod kostede femhundrede daler.

Der sad de «svage» saa fredelig i morgensolen og «bødte» taalmodig hvert lidet hul, som silden kunde smutte igjennem, mens maagerne kredsede over deres hoveder, og bølgerne skvulpede ude ved skjærene for en mild «paalandsvind».

JULI

var aarets travleste maaned. Den kom med slaataan for de tre gaarde, ofte med sommersildfiske og dertil med det store stævne ved Nærø marked. «Faderen» lastede tre fartøier med varer, som solgtes ved markedet derude, og fragtede derpaa fisk og andre Nordlands-varer tilbage til Rosøen. — «Moderen» fulgte med et af fartøierne ud til markedet og bestyrede en del af «faderen»s omfattende handel derude.

Kom saa sommersilden pludselig, efterat slaataannen var begyndt, brugtes «doning», hvorved da slaatten blev udført. Da maatte «moderen» sørge for den rigeligste forpleining til 80 slaattefolk og 20 «breiere».

«Saamange?» spørger jeg Ulrich Sverdrup, «var det virkelig saa mange folk?»

«Javist,» siger han, «det kunde nok ofte være endnu flere. Det gjaldt at faa høet i hus og saa komme ud efter silden, før den gik sin vei igjen.»

I a u g u s t o g s e p t e m b e r foregik ny og omfattende ud-
nistning til mandskaber og skippere paa de fire fartøier, som nu gik sydover til Aalesund, Kristiansund, Trondhjem eller Bergen, lastede med sild og fisk.

DEN STORE SLAGTNING I OKTOBER

I 40-årene blev der hvert aar i Rosøen slagtet 13 kjør, 20 grise, 100 faar.

Paa Rosøens stabur hang altid 40—50 spegeskinker. Isterblomme og smult af grisen blev tilberedt med salt og karve til istersmør.

Lysestøbningen tog 3 døgn. Der støbtes «gjestelys», «smallys» og «daaser». Ved siden af lys anvendtes bruntran i «kaaler» i stor udstrækning.

«Kveitsjaa», blæren af kveiten anvendtes istedenfor glas i lygter til sjøboderne og fjøset.

*

Som «moderen» nævntes disse gamle nordlandske husmødre af hver og en i sin krets.

En enklere og sandere hyldest kunde heller ikke gives dem.

Gjennem deres arbeidssomme liv toner den kongelige sangers hymne:

«Hvo kan finde en duelig kvinde?
Hun er langt mere værd end perler.

Hun er ligesom en kjøbmands skibe,
hun lader sit brød komme langt fra.

Og hun staar op, naar det endnu er nat,
og giver sit hus spise og sine unge
piger deres beskikkede del.

DET AARLIGE BESØG PAA ROSØEN

eller det aarlige marked, som afholdtes paa selve vor ø, Nærøen i Ytre Namdal — hvad var vel mest fornøieligt? Vi «prestebarn» paa Nærøen klarte aldrig det spørgsmaal, jeg ved blot, at naar vi var færdig med det ene, begyndte vi at glæde os til det andet, begge begivenheder dannede glanspunkterne i vor lykkelige barndom.

For os prestebarn ude paa Nærøen gjaldt ikke det gamle ord: «Kyndelmiss' knude, nu er julen ude.» Da skulde vi lykkelige væsener netop til Rosøen. Den 12te februar var det «faderen»s fødselsdag, den blev altid feiret med stor pragt og herlighed.

«Faderen», som alle kaldte ham, eiede Rosøen, det største handelssted i mange prestegjæld. Hans magt og myndighed forekom os børn helt ubegrænset.

Rosøen udgjorde et rige for sig selv, hvis underdanige beboere kun rettede sig efter «faderen»s lov og Rosøens egne skikke og vedtægter. At der fandtes en verden udenfor Rosøen, havde vel de fleste af dens beboere indrømmet, hvis nogen havde trængt ind paa dem. Forresten — hvad ragede det dem — de var i Rosøen hos «faderen».

«Moderen» var død; «faderen» var helt og fuldt eneheriker i sit rige. En skare husjomfruer, husholdersker, butikjomfruer, «terner», handelsbetjente, kontorister, fiskevaskere, fisketællere, fiskevagt, bryggemænd, lægdekaller, budeier og drenge omgav ham og dannede det underdanigste hof.

Mellem dem alle bevægede «faderen»s statelige skikkelse sig som «selvhersker over alle russer». Høi og bred ragede han et hoved over alt folket. I hans store, kloge ansigt lyste et par gennemtrængende øine, den store, noget brede mund saa ud til at kunne befale; den var heller ikke bange for en drøi spøg.

For vore barneøine var «faderen»s skikkelse omgivet af en eventyrlig nimbus. Sagaen fortalte saa meget om de gamle norske konger. Men deres drageskibe var sikkert ikke gjildere end «faderen»s grønmalte galeas og hans to jægter, der hvert aar var med til Bergens-stevne. Og kongernes kunde vel ikke maale sig med «Omer Pascha» og «Gallanten» i Rosøen, de heste var navngjette i mange prestegjæld.

Saa læste vi i sagaen om kongernes gavmildhed. Saa gavmilde som «faderen» var de sikkert ikke. Fik han vide, at fatige folk manglede tørv eller ved, eller at en enke «sad igjen» efter en, der «blev» — hørte han, at en fattig fisker havde mistet garn og børnskab, straks kom der en udsending fra Rosøen med «depesch» og «pæng'bræv» fra «faderen». Til mor og doktorfruen sendte han sildefjerdinge, udfugleg, røgelaks, flesk, østers og renstege. Til os barna kom der løber med Bergens-kavring, nik-nak, pebermynte og lakris og de yndigste glansbilleder.

Og om «faderen» ikke «gik i haug» som de to gamle smaakonger nord i Lekø, saa skulde han dog — naar han engang døde — «hensættes i familiekapellet». Det kapel var muret op udenfor «gamle kirken» på vor ø, der stod alle hans forfædres sorte kister.

I skumringen sad vi saa ofte oppe paa «barne loftet» i den gamle prestegaard og fortalte vore smaa søskende om Rosøens eventyrland. Torvgloen ulmede i kakkelovnen, vi saa kun halvt gamle

Jonetta barnepige, som sad derborte med lille Signe paa fanget. Af og til kunde nok Jonetta sukke høit og lydelig over verdens tant og forfængelighed, men hun var dog den alleropmerksomste tilhører.

I Rosøens storstue var selve tapetet det yndigste skilderi, aldrig saa vi magen. Smaa hyrdinder med pudret haar, fiskebensskjørter og røde, høihælede sko, førte hvide, smaa lam i blaa silkebaand. Og bag grønne træer stod hyrder og spillede paa fløite! Fra de to piedestaller nikkede kinesiske dukker. «Speilbordene» var fulde af «Bergensgaver». Der stod fade med smørrebrød, med paalæg og spegepølse og skinke, ingen kunde ane, at de var af sæbe. Der stod «Garibaldi-hatte» af porcellæn, det var «faderen»s tobaksdaase. Ofte blev langfarende sjømænd og fiskere budne ind i storstuen paa «velkomstskaal». «Faderen» rakte dem da gjerne først den store, vinfuldte glaspokal fra speilbordet. De drak og drak og fik intet, pokalen havde dobbelt bund.

Men «faderen» holdt dem nok skadesløse. Bagefter blev der budt vin og kage; hamburgersnitter, peberkager og jødekager fra det store firkantede bred, som stod paa spillebordet under det ene vindu. Der stod ogsaa to store lirekasser i storstuen, og imellem lod «faderen» begge spille paa én gang, det var saa morsomt, — Papageno-polka paa den ene, og Menuetten af Don Juan paa den anden.

Slig spænding som vi gik i, vi børn ude paa vor ensomme ø, naar tiden nærmede sig den 12te februar.

Bare ikke «faderen» blev syg! Bare det ikke blev «vestavindsrok», for da «satte» havet ind med bølger saa store som hus, vi kunde da ikke komme over sjøen og «ind paa landet», for Rosøen var egentlig en halvø.

Aa, hvor vore barnehjerter bankede af fryd naar endelig «Johannes vagt» kom opover veien fra «præstegaards-nøstet» med «ekspres» og «bræv» fra «faderen».

Jeg ser ham endnu staa inde paa kjøkkenet, haremundet, smaaøiet og blid, klædt i gul sjøhyre fra top til taa. Fra de store sjøstøvler silte vandet som bække udover gulvet.

Jeg har gjemt nogle af «faderen»s breve, en «inkarnation af gjestfrihed» kaldte far dem.

Et «12te februar-brev» ligger foran mig. Det er stort med gammeltdags sammenlægning. Haandskriften er klar og sirlig, og familievaabenet pryder det sorte segl. Det lyder:

«Høistærede hr. provst og ven!

Førstkommende tirsdag den 12te februar er det min fødselsdag, og agter jeg ifølge gammel nordlandsk skik at fejre dagen isammen med gode venner, naboer og slægt. Jeg tillader mig derfor høfligt anmode Dem, høistærede hr. provst, fru provstinden samt eders kjære børn, om I alle vilde bevise mig den store ære at tage tiltakke nogle dage i Rosøen i sagens anledning efter gammeldags tarvelig skik. Det er, som sædvanlig, opredt paa «Bispen» til provsten og provstinden. Fru provstinden anmodes om godhedsfuldt at medtage alle sine børn samt terne. Det mindste barn kan med lethed indsyes i en dyne. Vugge forefindes i Rosøen.

P. S. Udmærket plads til barnan forefindes, da jeg paa grund af aarstiden desværre kun venter 30—40 gjæster. Dem kan faa vælg', hvor dem ønsker lig', paa Grønland, Island eller Graasalen.

N. B. Omer Pascha og Gallanten, min drammenservogn og min kusk Elefanten venter ved søen mandag formiddag for at føre de ærede gjæster til Rosøen.

P. S. Jeg agter i anledning af de ærede gjæsters ankomst at flagop: fra fjeldet med danskt flag, fra fiskebjerget med stort spantskt flag, fra bryggen med svenskt flag og fra havnen med norskt flag.

! Velkommen !»

Forventningens fryd fyldte helt vore smaa hjerter; vi sov ikke stort natten før «reisedagen til Rosøen».

Faderen i Rosøen

Ved *Albed Schou* fra «Urd» 1919

Godmorgen, godmorgen, mine kjære venner, velkommen i rummet, sa Gamle-doktoren, han stod tætbygget og letvint, sortkrøllet og blaaøiet i indgangsdøren til den brøstfældige gamle doktorbolig i Ytre Namdalen. Han strakte hænderne ut mot det følge som efterhvert arbeidet sig op over den skrøpelige indgangstrappe.

Det var Gamle-doktorens embedsbror og arvtager, den nys utnævnte nye distriktslæge til Ytre Namdal, som denne maimorgen direkte ankom søndenfra, førende sin unge frue og deres to smaa-piker, tre til fire aar gamle med sig. Barnepiken og «tre mand i skyds» dannet baktroppen, belæsset med løper, kufferter og reise-skrin.

— Tænker dere har hat en fin seilads indigjennem vaagen inat, vedblev Gamle-doktoren, idet han gjennem den store gang førte dem ind i en lavloftet stue med to smaa vinduer høit oppe paa væggen. Imorgen har dere sikkert galeasen herinde med alt flyttegodset og alle husguderne. Vi har søkt at gjøre det saa hyggelig for dere som vel mulig, der staar min gamle veltjente gyngestol med puter, som efterlates kollega som et kjært minde om hans forgjænger — de blaa øine smilte godmodig under guldrillene. Mine kone og alle barna er allerede reist utover, og vi lykkelige bergensfarere tar sørbaaten nedover inat. — Men kom nu allesammen og faa dere litt frokost!

Kjøkkenbordet var dækket med gode nordlandske retter, en stor rykende kaffekjel stod færdig i gruen, og nysilet melk stod paa bordet til barna.

— Naa frue, sa Gamle-doktoren litt senere, gruer De meget for ensomheten heroppe? Vi faar jo post sørfra bare hver tredje uke, og nærmeste telegrafstation ligger 5 haarde sjømil herfra. Men der har vi virkelig en udmerket hjelp i den saakaldte «Faderen», der med sine mangfoldige forbindelser ofte og uventet kan sætte

os i rapport med utenverdenen, derfor er han ogsaa gjenstand for vor høieste taknemlighet.

Vi fik senere høre at den berømmelige «Fader» var chefen for det store handelssted like i nærheten. En av de sidste repræsentanter for de gamle nordlandske handelsmænd «der sat som sjøkonger paa sine næs». Han hadde en levende følelse av sin slegts traditioner og røgtet dette ansvar som den der gjennom slegtled har hat befolkningens ve og vel i sine hænder.

Til hverdags var den store husholdning indrettet paa gammel-dags, sparsommelig vis, «syrsup og sild» servert paa trætallerkener hørte til den almindelige kost. Men kom saa uventet fremmede tilgaards: amtmand, bisp eller andre høie herrer, — da var hele tonen med en gang en anden, vive l'ancien regime med dunkel rødvin i slepne pokaler.

— De kommer til at more Dem udmerket paa hans fødselsdag den 30te juni, vedblev Gamledoktoren, da pleier han at samle alt hvad opdrives kan av slegt, naboer og venner — da gaar det storartet til kan De tro, med alskens traktement og pokulering over en lav sko, og da kan besøket ofte trække ut baade i det vide og det brede.

Forresten er jeg glad jeg er ferdig heroppe, vedblev Gamledoktoren. Har en greiet sig oppe ved Loppen i 5 aar og saa tat en likesaa haard tørn her i Ytre Namdalen, saa begynner en minsandten at længes efter roligere dage med gule kornakre og store engsletter. Altid har en disse lange reisene paa sig her oppe, og epidemier som blusser op igjen i en eller anden forbistret avkrok naar en vel tror at ha mestret dem tilgangs. Min kone sier at i regelen spiser jeg kun middag hjemme engang om maaneden. Distriktet her er, som De nok faar anledning til at overbevise Dem om, — 13 mil i utstrækning, og alt dette arbeide er lagt i en eneste mands hænder! Tyfus har været min erkefiende og stræbt mig efter livet flere ganger, sidst her i Namdalen efterat jeg hele vintren uavladelig hadde tilset dødssyke pasienter.

Og allikevel har jeg av og til faat mig en stund for mine egne smaa private glæder. En kan da simpelthen ikke holde ut et slikt arbeidsliv uten det. Har jeg litt tid, — om natten eller om dagen — tyr jeg til min udødelige digter *Schakespeare*; han skuffer mig aldrig! Og jeg har ogsaa mit staffeli oppe paa kontoret — liten tid til at male, vet De nok — men her slige herlige aftenbelysninger imellem — jeg *maa* ha staffeliet i nærheten. Og ved De — jeg har ogsaa bygget et litet dueslag utenfor mit kvistkammer; der har jeg nu hat noen allerkjæreste duer som har drukket av vort bæger

og spist av vort skjød som andre uskyldige lam, og vi har bevaret dem baade for mus og ræv indtil de igaar forlot os for et andet dueslag, og for andre venner.

— Men nu efter min kones avreise, la han til, er jeg begynt at tænke paa at jeg ogsaa burde gaat litt i huset — jeg har aldrig gjort det. Ikke for det, hun har aldrig klaget synderlig, hun syntes vel jeg hadde nok før. Men nu forstaar jeg at en kone med mange barn og daarlig tjenerhjælp heller ikke har saa letvinte dage heroppe. Mandshjælp er aldrig at opdrive, de ror gjerne alle, — vore gaardmænd iberegnet — *fiske* et eller andet sted hele aaret. Den store, aapne brønd foran fjøset er forsynt med et daarlig tak, ser jeg — kan tænke det imellem har været vanskelig at passe barna for den. Og saa lo jeg bestandig naar hun fortalte at hun aldrig kunde aapne døren ind til det bælgmørke spiskammer uten at mindst 10 musehaler for henover væggen paa ilsom flugt til sine smuthuller. Men jeg lo ikke igaar da jeg aapnet døren selv, sa Gamle-doktoren, da fik jeg se syn for saken. Og saa er det disse forbistrede gjeterne! Alle tyve for som en lavine nedover fjeldet igaar, stødte op klinken paa kjøkkendøren, aat op al middagsmaten som min kone hadde gjort istand til mig og drak op hele spandet med den nysilte melken. Piken sier at frua hadde en egen maate at stænge klinken paa saa de ikke kunde komme ind; men det visste jo ikke jeg! — Idethele tat har jeg efter hendes avreise hat en levende følelse av at jeg lager nye illustrationer til det gamle eventyr: *Manden som skulde stelle hjemme*.

De gjeterne har nu været mine smertens barn like siden jeg kom fra Loppen. Da laget jeg i mit hjertes glæde en liten have her foran huset og gjerdet den ind med disse skrækkelige stængerne — jeg hadde ingen andre. Men disse ugudelige dyrene har regelmæssig gnaget av hvert grønt skud, haven er omsider blit en liten kirkegaard for alle vore døde blomster.

— Og nu, kjære frue, maa De ikke bli altfor forskrækket om De faar høre tale om *bugorm* i de store steinhaugene bort over fjeldet her. Det er et rygte som er blit bestyrket og bedyret av hver eneste gammel kjærring her i nærheten. Jeg har maattet kjøpe en stor pose med dyvilsdråd fra Hjorteapoteket i Trondhjem til at smøre gutternes støvlesaaler ind med. Jeg tænker dere enda kjender lugten herinde?

— Det var bra du ikke graat da kollega skræmte dig med hugormen og alle musehalene, sa Ny-doktoren siden til sin frue. Det passer sig jo slet ikke for dig at graate som en anden skolepike nu du er kommen til rang og værdighet. Husk at nu er du kongelig

norsk embedsmands frue! Doktoren slog sig for sit bryst og rettet sig op. Din mand har kongelig norsk kapteins rang! Det blir nok noget andet end at sitte som en skarve kommunelæge nede i Smaalenene med den elendige kommuneboligen og de 19 maal med tilsaad let havre — og hvor medicinregningerne mest lød bare paa skabsalve. Du skal se at her kommer vi til at sætte penger i banken; om to aar reiser vi til Wien, spaserer langs Prateren og synger »An den schönen blauen Donau!« Vi sætter barna igjen i Kristiania, skjønner du! I sommer skal vi ut og pilke torsk hver evige kveld; kunde du det i Smaalenene kanskje? I Mai og Juni skal vi prøve garnene!

Hans planer gik i opfyldelse. Silden «seg ind baade her og der», folk hadde ikke tid til at bli syke, og alle epidemier sov!

De oplevet den deiligste sommer som noensinde faldt i tilreisende doktorfolks lod, og den begyndte uten videre som et mirakel — slik følte det ialfald for den nye doktorfrue.

Den hadde virket saa uendelig trykkende paa hende, — denne jobpost om hugormene. Alene — i disse nye ofte skræmmende omgivelser, hvor hendes mand pludselig kunde hentes mange mil bort, og saa hun alene med barna og hugormene.

Igaar saa hun oppe i kleven noen dypblaa violer, halvt skjult bak noen store bregneblade — hvor deilig at de dog vokste heroppe, hvilken glæde det blev naar barna bragte dem ind til hende. Hun saa allerede de smaa uskyldige ansigter straale omkap med blomsterne. Men hugormene. De deilige smaa ansigter fortrukne under stivkrampens rædsel — nei denne tanke var uutholdelig.

Og dog nærmet den sig nu den store oplevelse der i mange aar bakefter fylde alle troskyldige sind derute ved kysten med dype funderinger.

Det var i solrendingen en morgen at gamle «Eli Finlap», lægdekjærringen, rokket ned fra sit natteleie «oppe paa loftet». Noe ufyselig alngt og svart rørte sig borte paa flatberget like nedenfor doktorens kjøkkenvindu.

— Aa trøste og bedre mig, ropte Eli, det er en ugudelig trollorm slik ho gamle Kari talte om før i tia.

Eli rokket avsted igjen i stor rædsel, vækket sin matmor og de andre tjenere, husbonden «rodde fiske» som sedvanlig. Saa for de alle ut i største fart i haab om at «trollormen» var forsvunden, den bragte bare ulykke og død tilgaards.

Men den laa paa samme sted, stor, styg og næsten urørlig. Solstraalene spilelt henover dens glinsende krop. Da blev doktoren budsendt og vækket, de maatte forsøke hvad han evnet her. Og dok-

toren kom, med søvnen i øinene, springende bortover flatberget, han trodde det gjaldt brand eller anden ulykke.

— Men kjære, ropte han, da han vel hadde beskuet uhyret, det er jo bare en husorm eller buorm, den kan hverken stikke eller bite, her har vi vel oprindelsen til alle de frygtelige hugormhistoriene! Med det samme knuste han ormens hode med en stor sten.

Et rædselsskrik lød fra de vetskræmte tilskuere — de hadde opdaget at den vesle gropen borte ved flatberget var full av yrende sprættende ormeyngel.

— Naa ja, straffen kommer nok over doktorens gjerning, mumlet Eli, det verte døien for alle ihop — store og smaa.

— Slaa væk, dræp hver eneste ormeunge, ropte doktoren, la dem for alt i verden ikke komme unna. Slipper en eneste ut over fjellet, saa vil dere alle om noen dager bande paa at det er sjølveste hugormen, og det skal vi ikke mere ha noe av.

Ved disse ord ble alle tjenerne optændt av barbarisk raseri. Flatberget var snart helt dækket av svart, utækkelig ihjelslaet orme-kryp — ikke en eneste undkom!

Men gamle Eli rokket med sit lurvede hode: — Han hev no lært lite vete trolldom i doktorskulen au, Ny-doktoren, sa hun, og nei! til jorden hvergang hun siden møtte ham.

Litt «hyggelig» praksis, saaviddt at doktoren ikke kjedet sig, forekom jo daglig, selv nu i sildetiden; men forresten viste «sendebud» og «stafetter» sig mest i skikkelse av snille gamle kjærringer som bragte hilsen og bud med «fersk sommersild» eller «pene smaa kveitebarn».

Om kvelden var de gjerne ute og pilket torsk. Den holdt til like bak den første odden; og mens den vestlige aftenhimmel luet i alle regnbuens farver og den gyldenrøde torsk blev trukket op av guldhavet og slynget like op i baaten — talte de to om Gamle-doktoren og undret paa om han savnet sine aftenstemninger og sit staffeli.

Hadde ikke den samme snille Gamle-doktoren ifjor tilsaadd 10 blomsterpotter med den yndige *primula chinensis*? De lette, snehvite og lyserøde blomsterstængler kranset av de dypgrønne fløielsblade fylgte nu helt det ene vindu i stuen. De fandt jo flere blomstervenner som de aldrig hadde ventet at faa se igjen heroppe! I det andet vindu stod *Juniblosten*, de kjendte blaa og hvite stjerner. Nu stod de ogsaa og blomstret inde i hendes mors spisestue — aa saa langt herfra. Der vendte de sine stjerner ut mot haven, mot de gamle moreltrær; mon de endnu stod dryssende hvite i sin blomstersne!

Ofte reiste de sa langt utover sjøen om kvelden at de kom i nærheten av Faderens residens. Millom bakkar og berg utmed havet laa det gamle mægtige handelssted, som en alt beherskende dronning. Høireist laa det der, med et herlig utsyn over den brede rummelige havn, og de langstrakte, flate fiskeberg.

Det hvitmalte vaaningshus var omgitt av en mangfoldighet av friskt malte bygninger, som ved de forskjellige brygger og landings-trapper var avgrænset av prægtige rødmalte nøst, med hvitmalte stolper og tak, som nu i juni var dækket med tepper av dytblaa stedmorsblomster.

— Imorgen skal jeg holde sundhetskommisjon ute paa Vigten, sa doktoren til sin frue, du maa endelig være med. Vi gaar landeveien herfra til *Lundring kirke*, der ligger min faste skyds og venter paa mig.

Vi sætter dig av paa Nærøen, saa kan du faa hilse paa vore prestefolk, om kvelden kommer jeg tilbake og henter dig og saa gaar vi atter landeveien hjem.

Forslaget hørtes saa hjemlig og søndenfjeldsk ut, og fornøiet ga de sig begge ivei neste morgen.

Den gamle daarlige landevei frem til kirken snodde sig frem gjennom en fuldstændig stenørk hvor vaat, brunlig myr, svart mose, og vantrent vidjekrat strakte sig paa begge sider.

— Her ser du en kjørevei bortover myren som gjennom mange avstikkere fører like ind til Faderens residens, sa doktoren. Det skal være hans store glæde, at han ved de store anledninger kan «hente og bringe» flere av sine gjester. Landeveien fra *Lundring kirke* strækker sig over to mil like ned til *Kolvereid*, og det er meget paa disse kanter.

Ute på myren, mellem torvstakkene, gik smaa magre «kjør» og lette efter mat, deres tørre skarpe hoste lød saa trøstesløs gjennom stillheten. I nord lyste en række av lave, skaldede fjeldtopper, den største av dem het *Trollkova*. De hadde nok spillet ordentlig bold trollene derinde i fjeldet i gamle dage. Myrstrækningerne var overstrødd med en uendelighet av kjæmpestore stener og stenblokker, alt kastet om hinanden i den vildeste forvirring. Imellem saaes et glimt av *Arnøfjorden* som den laa derute og brøt med skumskavler.

— Aldrig i mit liv har jeg set noe saa stygt, sa doktorfruen, det er jo *Hades*, skyggernes rike.

— Neida, neida, sa doktoren, det er bare et lite stykke av den urgamle norske kyst! Det er slet ikke værst herute du, de fjeldene skjærmer godt for vind, var der litt mere penger og foretagsomhet blandt folk, kunde der nok snart bli goe engstykker her. Her skal

du se, han sprang indover noen myretuer og kom tilbake med en bundt av de vilde, velluktende hyazinther i haanden — her har du et tegn paa at sommerens herlighet ogsaa trives under trollkovas tegn.

Endelig laa Lundring kirke foran dem; den mindet om en gammel dags rød uttrækskikkert. Med sæksæringsbaat og fuld baatskyds rodde de raskt over mot *Nærøen*, der ligger ute ved havet nær de store Vigtenøer.

— At denne rare kikkertkirken ligger inde paa landet, at de stakkars prestefolk skal bo paa en ø og alltid maa i baat, det er da forunderlig, sa doktorfruen, her hvor du sier, den stygge Folla staar ret paa i Vestavinds rok.

Saa fortalte baatskydsen, at for mange hundre aar siden blev fylkeskirken for Ytre Naumdala fylke reist herute paa *Nærøen*, og gjennom aarhundreder bodde da ogsaa sognepresten derute. Men i 1844 blev denne skjønne hvite ældgamle stenkirke rammet av lynilden, den kunde ikke gjenopbygges, en trækirke blev i dens sted reist inde paa fastlandet — den rødmalte trækirken som de netop hadde beskuet. Men prestefolket og prestegaarden forblev paa *Nærøen*. Det er gagns jordbruk og godt kjurebeite derute, sa baatskydsen.

Snart laa den store grønklædte ø foran dem, baaten landet ved en vakker langstrakt strand, provsten og provstinden kom nedover sjøveien for at ta imto dem. Det var en høi, mager mand med et viljesterkt drag over hele sin personlighet, og hun — de glemte hende aldrig siden — hun mindet dem om et billede av den *hellige Cecilia*. Det deilige brune haar omgav hendes ansikt som den ædleste ramme, lyset fra de milde brune øine gjennomstraalte hele hendes væsen og fylgte den fine skikkelse med en uforlignelig værdighet og ynde.

— Velkommen, velkommen, sa hun til de unge doktorfolk, er det ikke ondt at vi skal bo herute paa *Nærøen* naar vi kunde ha det saa meget hyggeligere paa fastlandet? Folla gjør ofte veien saa utryg for os.

— Hvad vi ikke kan undgaa, det maa vi bære med taalmodighet, sa provsten og smilte kjærlig til henne. Forresten, min kjære doktorfrue, vedblev han, er De herefter gjenstand for min specielle omsorg. Deres nylig avdøde fætter var min uforglemmelige ungdomsven. De skal iaften faa med Dem hjem hans bekjendte *Breve fra Grækenland*, det vil gjøre sommeren endda rikere for dere begge. Nu skal jeg følge doktoren ned til sjøen saa han snart kan komme tilbake til os fra Vigten, og desværre maa jeg siden gaa paa kontoret og ekspedere Sørlandsposten.

— Han er næsten altid paa kontoret desværre, sa hans kone, jeg har jo fire smaa barn, men jeg savner ham saa meget. Og jeg har saa vanskelig for at trives her, sa hun og saa bedrøvet paa doktorfruen med sine sjælfulte øine. Her er saa meget av døden — jeg faar næsten ikke tid til at tænke paa livet, og det er da Guds mening at man skal glæde sig ogsaa over det!

— Alting trives saa godt herute i vor gamle have, vedblev hun — den ligger bak huset i ly for vestenvinden. Vi har saa mange vakre blomster — far har sendt os en stor kasse hjemmefra. Og tænk Dem, nu kan jeg hverken plante eller saa der. Det er otte dage siden jeg skulde plante om et av de store rosentrær — da fandt jeg inde i roten en avbleket hjerneskele. Og saa fik jeg vite at den gamle have er indviet jord, hvor slegterne er stedt til hvile gjennem hundreder av aar. Jeg vil ikke forstyrre de dodes fred, og det maa heller ikke barna gjøre naar de vokser til — min mand har git mig lov til at slippe. Han sier at jeg maaske kan vokse det av mig; — men det tror jeg ikke; nogen ny have kan vi ikke faa, her er ikke læ for vinden noget andet sted, ikke nogen god jord heller! Men dette er ikke det værste, sa hun, jeg har værre ting paa min samvittighet. Vi kom hitop ifjor høst, og jeg har endnu ikke vovet at pakke ut mit kjære piano. Det er saa forfærdelig egenkjærlig, for min mand er ogsaa saa glad i musik. Men der er likesom ikke rum for tonerne heroppe; stormene raser bestandig, og ulykker spørres fjernt og nær, næsten hver eneste dag. Min mand trøster mig og sier at snart blir musikken igjen min bedste ven. Vi skal bare tie og bie saalænge og leve i et stadig haab!

Det blev et venskap for livet, dette møte mellem de fire herute paa Nærøen, og en lys junidag blev pianoet løftet ut av kassen, og tonerne lød atter fuldtonende ut fra den gamle stue paa Nærøen.

Da doktorens i den lyse sommernat kom hjem, laa der et stort, sirlig sammenlagt brev med segl og vaabenmerke paa bordet i stuen.

— Det er fra Faderen, sa doktoren, provsten sa det var i vente. Og brevet lød som følger:

— Høitærede Hr. Distriktslæge, samt øvrige ærede Familie!
Førstkommende Torsdag 30te hujus er det min 69de Fødselsdag og agter jeg ifølge god gammel nordlandsk Skik at feire Dagen og Dagene derpaa isammens med gode Venner, Naboer og anden Slegt. Jeg tillater mig derfor høfligst at anmode Dem, høitærede Hr. Distriktslæge, ligeledes Deres kjære Frue og Deres kjære Smaabarn, om at I alle vilde bevise mig den Ære at tage tiltakke nogle Dage i mit ringe Hus i Sagens Anledning. Det er ifølge gammel Skik

opredt paa Bispen til Hr. Provsten, Fru Provstinden og demses Smaabarn. Men Hr. Distriktslægens kan faa væl g' hvor Dem ønsker lig' paa Grønland, Nordstjernen, eller Blaasalen. Vugge samt Dundyner forefindes her.

P. S. *Omer Pascha og Gallanten*, min Drammensertrille og min Livkusk Elefanten, venter udenfor Deres ærede Bolig Torsdag f. m. 30te hujus for at føre de ærede Gjæster til min ringe Residents.

P. S. Jeg agter i Anledning av de ærede Gjæsters Ankomst at flagge:

- 1) Fra Storfjeldet med norskt Flag.
- 2) Fra Fiskebergene med stort, spansk Flag.
- 3) Fra den store Brygge med svenskt Flag.
- 4) Fra min Have, ved grev Trampes Morbærtræ, med et stort norskt Flag.
- 5) Ligeledes tillader jeg mig at bemærke, at «Strædet ved Dardanellerne» er avmerket med spanske Flag og Vimpler.

Anbefalende mig til Deres Bevaagenhed
er jeg Deres ærbødige Tjener

Georg Sverdrup.

Aldrig blev barometret raadspurt saa ivrig som naar tiden nærmet sig til Faderens fødselsdag. Hvad betydde ikke et slikt stevne for disse ensomme mennesker som fjord og hav skilte helt fra hinanden. Tiden var jo dengang en anden, fordringerne mere enkle og naive, bare tanken paa samværet var nok til at stemme sindene til fest. «Faderens fødselsdag», det blev det centrale midtpunkt hvorom alle gamle nordlandsvenner samlet sig hvor de siden møttes i verden. «Faderens fødselsdag» blev eventyret som vi fortalte vore barn!

Like morsom blev færden til hans bolig bestandig, enten den nu foregik til lands eller til vands. Blev det gjesternes lod at kjøre i «Drammensertrillen» med de to vældige hester og livkusken «Elefanten», foregik indkjørselen til Faderens residens forbi «strædet ved Dardanellerne» gjennom den vældige overbyggede port hvor den lange stenlagte «gate» strakte sig nedover mot sjøen med en række malte bygninger paa begge sider. Til høire side av gaten laa først den bekjendte «Grønstue» med dens sirlige gatetrappe.

Under grønstuens langstrakte tak var alle de rum beliggende som en slik husholdning trængte baade i søgn og i helg. Der laa

de store spisestuer, «grønstuen», de rummelige kjøkkener, med spiskamre, fatebur, folkestuer, folkekjøkkener, borgstue, foruten det som bygningen fremdeles gjemte av tjenerkamre og «logementbur».

Paa den motsatte side av «grønstuen», d. e. av gaten, laa de forskjellige malte uthusbygninger, saa vidt regelmæssig som mulig. Nær det vakre hvitmalte stabur, med klokкетаarnet i grønt og hvit, blev veien nedover mot butikken og de enkelte lagerbygninger stadig bredere indtil veien til sidst synte sig som en stor aapen plads mot sjøen og bryggerne.

Kom gjesterne sjøveien, maaske en smule skræmt av vind og sjø, hvor velgjørende var det da ikke at se Faderens hus dukke frem derute i Arnøfjorden, omgit av flag og lysende vimpler.

Like ovenfor butikken med dens mange oljeklædte skikkelser, i stadig fart ut og ind, laa *haven* indenfor det hvitmalte stakit; baksiden av «grønstuen» dannet den solide *havevæg* langs den ene langside.

Ved gjesternes ankomst stod altid Faderens faktotum, den ærlige *Johannes* vagt, og den gamle *buskvinde* *Adrianna* opstillet utenfor den staselige haveport, for paa Faderens vegne at ønske «velkommen i rummet». — Vørsengod, vil en vørsengod stige paa, Faderen er i storstuen.

Og saa blev portene slaat op, Johannes vagt og hans følgesvende tok sig av tøiet, mens gjesterne, mænd og kvinder, gamle og unge, store og smaa barn begav sig langs den stenlagte, brede havevei hen mot Faderens residens.

altid var det like festlig gjennom slanke grønne løvtrær og rødmende flag at skimte det høie toetages vaaningshus, Faderens egentlige festlokale.

Der laa storstuerne, herreværelset, privatkontoret og de mangfoldige gjesteværelser. Haven og dens forgrund var «helt paa sin engelsk» som Faderen uttrykte det, selveste Neptun med sin trefork tronte der midt i et aurikkelplantet anlæg — omgit av fire hvitmalte havfruer.

Hvordan sjøens hvite guddomme var kommen ind i Faderens have, se det visste ingen av eneboerne at fortælle, det mystiske slør som omgav dem blev aldrig sønderrevet, likesaa litt som det blev fjernet, det eventyrspind, de traditioner og myther som svævet over det gamle hjem. Tiden var da endnu ikke moden for blok og blyant, og nu er det gamle hus brændt, og det gamle sted lagt øde!

— Vørsengod, vil en vørsengod, stige paa, Faderen er i storstuen. Allikevel maatte vi i forstuen først hilse paa de gamle familieportrætter. Hvor søtt de smilte, de pudrede, silkeklædte damer,

hvor underfundig dog de blinket de rødkjolede mænd — bægerklang og pokuelring! ei hvad, ei hvad! Der gaar døren til storstuen op — Faderen kommer os i møte med høitidsglæde over sig — idag utøver han slegtens hellige arv — Nordlands uforglemmelige gjestfrihet. Høi og bred og selvbevisst staar han der, diamantnaalen funkler i det sirlige kalvekryds, den blommede silkevest er helt up to date, det røde silketørklæ stikker op av frakkelommen.

— Velkommen, velkommen alle ihop, sier han og peker med en talende gestus hen paa det store midtbord i storstuen, fylt med karafler og mange glas.

— Vørsengod, fru provstinde, vørsengod hr. provst, vørsengod mine herskaper og alle ihop rundten omkring — en pyntelig godmorgen med guldfrynser paa! Skaal, skaal! Vørsengod: Sherry, portvin, ratafia, ribsvin! Drik di it brændevin it? en dram eller to gjør godt efter sjøskvætten! Har it jomfruen sat frem kake til barnan? jovist, jovist har hun saa! Byd paa til alle barnan, jomfru, det er min gamle oldemors opskrift — her er jødekaker baade med brune og hvite mandler paa. Her er bordstabbellbakkels, fattigmand midt paa sommeren, ka sier barnan da — eg tænker dem blir smørblide eg — byd paa blaa sukkermandel til alle barnan, jomfru, glem it den hvite pigekyssen og herrekysen av brun chocolad'.

For barna var storstuen det forjættede land. Fanget var altid fuldt av herlige, ukjendte godter, og mere var der at hente borte paa det store bord, saalænge de bare aarket at spise. Kinesiske dukker nikket til dem fra tre piedestaller, et bord var dækket med herlige «bergensgaver» som Faderen hadde faat hjem fra stevnet, deilige smørrebrød med paalæg av hvit ost og spekepølse — de var lavet av bare sæpe, men aa — hvor morsomt det var, naar man forsøkte at bite i dem. Fæle trollansigter grinte imot dem fra alle bordbenene, oppe paa toppen av det gamle skap sat der to føygyldte duer og kurret, paa selve skapdøren sat der malt en gapende løve og en fryktelig drage, færdige til straks at sluke den lille kineser som stod foran dem med sin opslaate parasol. Det aller nydeligste, det var dog selve tapetet i Faderens storstue. For tænk paa den himmelblaa tapetbund, der trippet i hundredevis av skjønne, smaa hyrdinder med pudret haar, fiskebens-skjørter og røde, høihælte sko; de førte smaa hvite lam i røde silkebaand; og bak de grønne trær stod hyrder med lange hvite staver i hænderne og kysset paa fingeren til hyrdinderne. To lirekasser stod der i Faderens storstue, naar bare alle de voksne gik ut at spasere, lot barna dem spille begge to paa en gang. Den ene spilte «Slaget ved Prag», den anden Napoleons marsch over alperne.

Det kunde vel av og til hænde at en eller anden gammel «sengepike», graanet i Faderens tjeneste, kunde gi litt ondt av sig, grundet enkelte gjesters mangel paa forstaaelse ved selve innkvarteringen.

— Her kom ei frue, sa gamle Mari, ja, ho var no barnefødd synnanfor Trundhjem da stakkar, so ho hadde it noken synderlig rede paa noke slag it! Ho helsti te meg, baade fint og vakkert, og so spurde ho meg om eg hadde et særskilt rum med to enslige senger til hende og henses mand, sa ho. Dem var it vant med aa ligge tssammen med andre. Eg tok bare og slog op døren til Grønland eg, og versengod, vil'en versengod, sa eg — den blaa topsengen med de kvite duskene paa himmelen og gardinen — det er presten Hansens og fruas sin seng, sa eg, og saa kjem øvrighetens og postmesterens og lensmandens store topsenger. Slik er det rundt paa de andre salene runder omkring, sa eg, topseng i topseng med baade blaa og gule sengehimmeler og gardiner med dundyner fra hvert et dunnvær i heile Lofoten. Men skulde it dokker og dokker mand behage topsenger, saa kan vi sette ind her i kroken to feltsenger og et grønt skjærbreddt, sa eg, skjønt det er ingen som spør efter det, sa eg. Eg talte om for Faderen om denna frua eg.

—Pikajor, sa Faderen, kan du it lære kvindfolke respekt for en anstændig topseng og en ordentlig sengeplads, sa'en, saa er du ikke meget tes, min kjære Mari, sa'en.

Saa mange slags gjester vi møtte hos Faderen! En gaadefuld skjæbne, et livs ruin, en ensom, forglemt tilværelse — engang laa den kanske midt i solen, — glæden skulde samle alle disse idag. — Noen av os husker maaske endnu den gamle mand med det hvitkrøllede haar og de brune livlige øine som vi saa ofte møtte ved Faderens bord. Han blev for tredive aar siden funden opskyllet av havet paa en strand — en mils vei fra Faderens bolig. En fattig fisker derute pleiet ham ufortrøden i flere maaneder — han var jo kommet ind under Faderens vinger. Men han var og forblev *stum*, et hjerneslag hadde kanske rørt ham, ingen visste det — skibets navn blev aldrig fundet. En dag krøp han ut i solskinnet, satte sig paa en av stenene og stirret ut over sjøen, uten at mæle et ord. Siden har han gaet mellem dem alle som et fredelig barn, altid sysselsat med at binde sindrige, kunstige fiskegarn til Faderens hus. Og den «evige student» husker vi da alle! Han som kom herop for firti aar siden som lærer for Faderens barn, og blev *bergtat* her med det samme. Hvor vi lo naar han slog om sig med firti aars gamle interiører fra hovedstaden, og naar han omtalte vore ærverdige bestefædre som «noen ugudelige hallunker».

Hvor var ikke middagsbordet vakkert — smykket som det var med alle slegtens gamle klenodier. Midt paa bordet det høie slanke sølvpalmetræ, omgitt av sine sølverne kander og fat. Lette blaa røkelsesskyer stiger op gjennem palmetræets blade; hvilken stemning hviler der ikke over al denne skinnende hvite damask, spundet og vævet av de gamle slægters mødre, over alt dette fornemme, gamle arvesølv.

Og den uovertræffelige spanskefisk servert i blanke røde kobberpander!

Husker dere hvordan Faderen altid fortalte at opskriften var skjænket av den spanske kaptein, der for 20 aar siden fik sit skib sønderslaaet under en orkan ute i Arnøfjorden. Hvordan kapteinen og hele hans mandskap derefter blev Faderens gjester i hele tre maaneder? — Hvor morsomt var det ikke efter middagen at gaa ut paa fiskeberget for at hylde kapteinens store spanske flag som vaiet saa stoltelig derute, og svipturen bakefter — in i «Grønstuen»s spiskammer for at se alle de kurver som de spanske matroser hadde flettet.

Var de ikke skjønne, de lange, lyse sommerkvelder i dagene derpaa — naar Faderen fulgte os utover mot det ældgamle tingsted, den vældige halvkreds av mosgrodde stene hvorfra oldtidens mænd hadde skiftet ret og retfærdighet. Naar han viste os hvor de gamle la til med sine skiber og baater, og naar han skildret hvordan skibene, før de gode karters tid, ofte ble ynkelig sønderslaaet mot de skjulte skjær og brændinger i fjorden her utenfor — ikke sandt, han aapnet da ofte vor sjæl for nye tanker og forestillinger!

Vi fulgte ham like henrykt naar han gled over i sagnets og traditionens verden, og saa med ham de fire høie, landflygtige svenske mænd, som omtrent for 100 aar siden opholdt sig her i omegnen i over 12 aar. Ofte saa man dem vandre op og ned her i sjøveien, iført sine lange, graa frakker, med haarpisker under de trekantede hatter og iført lave, gule kravestøvler. Hvem var de, hvorfra kom de? Ja se det visste en vestgøt at fortælle noget om, som lang tid efter deres komme, blandt andre ting i kramkisten, faldbød et rødt tørklæ, forestillende Gustav den tredies mord paa maskeraden i Stockholm. **K o n g s m o r d e r e** er de, sa vestgøten, «ogsaa deres ansigter er skjult under de masker som omgir kongen». En tid efter forsvandt de sporløst og man saa dem aldrig mere.

Vi hører om falskmynter-banden, der under falske navne logerte sig ind paa «graasalen» dernede i grønstuen for en seksti aar siden. Der fandt øvrigheten dem tilsidst — overrasket dem ved deres smeltedigler og retorter. To stykker undslap gjennem vinduet —

den tredje bar slavelænker i mange aar; i de mørke høstkvelder kunde man endnu høre hvordan lænkerne klirret bortover sals gulvet.

Eller det satte ind med styggeveir — med regn og med blæst — hvor godt hygget vi os da ikke inde i størstuen, sittende ved det store runde bord med vore arbeider. Inde i herreværelset ved siden av sat alle herrerne med sine toddy-glas, og ofte fortalte Faderen dem hvorledes han skiftet ret og retfærdighet paa stedet.

— Kjend' hr. provsten han Henrik Storvahl ute i fjorden? Aa nei, dem gjør vel it det, it. Skarvhund, som far hans før ham! Han Henrik stal fisk her i Rosøen i vaares. Naa Henrik, sei eg, tyvehund, skarvhund som far din og bestefar din, før deg. Naa skal det pinedød vær' slut. Vi tar ottringsbaat, sju mand iskyds, send ekspres bræv, depesch' te futen. Futen gir frit hus, vand og brød, tænk du glem og stjæl, rakkerfant du er. Ka du sei, — græt du mand, vil du heller ta straf av Faderen, sei du? Eg har pinedød it tid aa ris' dokker allihop it! Du faar ta ivei futen. Ottringsbaat,, depesch! Ka du sei, har eg stat fadder paa far din, sei' du? naa ja, saa faar eg ris' deg for far dins skyld denne gangen da! Nu kommer du her paa kontoret næst lørdag klokken otte slet. Ska faa ris lagt i saltlak' otte dage, tænk du glem' aa stjæl, din hund!

Han Henrik var paa pletten næste lørdag klokken otte — hadde fem mil at ro.

—Ka ska' du?

— Eg ska' ha ris.

—Hm, hm, kom igjen næst' lørdag klokken 8 slet — har it tid idag. Hamburgerbaat, expres, bræv depesch!

Han Henrik kom igjen — næst' lørdag klokken 8 i Vestavinds rok. —

— Ka ska' du.

— Eg ska' ha ris.

— Naa ja, eg er litt syk idag, du faar slip; *men stjæl it mer, dit skarn!*

Slik tilbragte vi dagene mens vi feiret Faderens fødselsdag.

Slekten Brodtkorb

En del data i forbindelse med slekten Sverdrup

Som det framgaar av ovenstaaende utdrag av Sverdrupslektens stamtavle var Ulrich Fredrik Suhm Sverdrup på Laugen (3 p) gift med Christiane Henriette Brodtkorb. Hun var eneste datter av justitsråd Søren Dass Brodtkorb (født på Ørlandet 1757, død på Hassel 1836) og hustru Maren Johanne, født Greger, som døde på Hassel i 1830.

I lørdagsbladet, et tillegg til bladet Nidaros nr. 6 for 7. januar 1928, har Anders Bjørgan skrevet en artikkel om «Hassel Gård, dens beboere og deres optegnelser». På grunnlag av denne artikkel kan vi her innflette noen opplysninger om justitsråden og hans slekt.

I artikkelen skriver herr Bjørgan bl. a.:

«Justitsråden studerte i Kjøbenhavn, først medisin, så jus, blev «kongelig agent» i Kabelvåg, forbedret havnen og været med ringer (fester) og rorboder, skjenktes derfor av kongen rang som justitsråd. Hans kompanjong i Lofoten var Geelmeyden fra Trondhjem, senere eier av Trolla gård.¹⁾ De blev rike, så folk sa de lastet et lite fartøi med sølvpenger da de for fra Lofoten. Justitsråden kjøpte storgården Vevelstad ved Tjøtta. Men da hans eneste sønn var død som løytnant på Kongsvinger i krigsårene, solgte han Vevelstad til boktrykker Stefansen og flyttet til Hassel.»

— — —
«Da justitsråden døde 1836, kom fru Sverdrup og overtok hans efterlatenskaper som enearving, fraktet hele ladninger nordover og hadde auksjon flere dager på resten. Hun var tunghørt fra barndommen av, for da gikk det strengt til: Fru Brodtkorb gav datteren ørefiker med skoene.

¹⁾ Hos ham tok fru Sverdrup inn under den beskrevne reise til Trondhjem.

Ja det måtte være en myndig dame denne justitsrådinnen.¹⁾ Det fortelles at da uthuset var under bygging, syntes hun det kom for nær innpå hovedbygningen og da måtte det rives og flyttes unna.»

Justitsråden var derimot godslig og snild, og særlig i nødsåret 1813 var det mange som gikk til ham for å få hjelp. Han delte bl. a. ut såkorn til naboene uten betaling, og da sølvskatten til Norges Bank skulle betales «var det mange som kom til justitsråden for å få penger istedetfor det dyrebare familiesølv som de gjerne ville berge. Således assessoren på Austråt, som satte i pant 18 dusin skjær og en stor sølvkanne.»

Familien Brodtkorbs stamfar Tobias Brodtkorb var i 1643 myntskriver på Akershus.

«En av hans sønner var gullsmed i Christiania, og dennes eneste sønn Tobias Brodtkorb kom til Trondhjem som løytnant 1709, kjøpte siden Hassel gård, og efter slekttavlen døde han der 1763. Han var da oberst og kommandant på Munkholmen.

I panteregistret står at 1762 blev en auksjon «forrettet i Hasselvigen hos fru oberstinde Brodtkorb», og samme år blev Junkers laksvorpe forpaktet av Nils Brodtkorb. Det var en av sønnene. Ialt var det 14 barn, men flere døde tidlig, således en 11-årig sønn i koppeåret 1742.

Fem av oberstens sønner blev officerer. Kaptein Christian Brodtkorb på Kirkseter i Hemne må nevnes først. Han var en tid på Austråt, mens kancelliråd Søren Dass var eier, og blev der gift med borgermesterdatter Henriette Lindgård. Deres eldste sønn var den før omtalte justitsråd Søren Dass Brodtkorb, og den næste, som blev født på Hassel, men døpt i Ørland, var Hiterpresten Tobias Brodtkorb. Den ene av de yngre sønner døde på sjøen 1818, og hans sønn igjen omkom på sjøen ved Titran 1845. Året før var det gått likedan ved Dolm med far til lensmann Brodtkorb på Hitra, som også var etterkommer av kapteinen på Kirkseter.

Men tilbake til flokken på Hassel. Den yngste av brødrene, Jens Henrik Brodtkorb, var løytnant da han kjøpte Hårberg og en laksvorpe av kaptein Horneman, blev senere generalkrigskommissær. 1787 døde han ugift i Hamburg, 47 år gammel.

Hartvig døde ugift som oberst i Trondhjem 1810. Han var en tid chef for Stadsbygd kompani.

Caspar Fredrik blev dimittert som kaptein 1778 med 100 riksdaler i pensjon. Han døde ugift på Hassel 18 år efter.

¹⁾ Nevnt flere ganger i reiseberetningen.

Den eldste bror som vokste op, het Eilert. Han var løytnant da han fikk sorenskriveriets skjøte på Nedre Hassel, men solgte samme høst. På brorens gård Hårberg bygde han den fredede Rosenhaugstua, flyttet siden til Kristiansund, der han var tollebedsmann (veier og måler).»

Sistnevntes sønn var den kjente kanselliråd Hans Brodtkorb, som lot oppføre Brodtkorbgården i Vågen (eldste del av Kristiansunds Håndverkerforenings nåværende eiendom) og som også anla «Brodtkorbske Familie-Begravelse», Kristiansunds vakreste private gravsted.

«Den sjettede bror, Nils, var jurist. Det var han som høsten 1767 kjøpte Nedre Hassel og Skarbergets laksvorpe av sin bror Eilert for 1980 riksdaler. Nils Gerbrand Brodtkorb blev siden justisråd og sorenskriver i Helgeland, var 3 ganger gift, siste gang med Maren Pedersdatter Greger fra Tjøtta, enke efter Frants Winther til Vevelstad, men kom tilbake til Hassel og døde der på samme tid som broren Caspar Fredrik.

Kjøpmann Hermann Høe i Trondhjem var gift med justisråd og sorenskriver Nils Brodtkorbs datter og blev eier av Hassel gård. En bondemann John Andreassen Størseth var driver til han 1813 blev avløst av den siste justisråden, som altså var den førstes brorsønn.

Da de to brødre døde, var Brandt prest på Stadsbygd. Hans liktale er trykt og har sådan titel:

Tanker

yttrede i en kort tale holden ved graven da brødrene

Hr. Justitz Raad Brodtkorb

og

Hr. Capitain von Brodtkorb

begge paa en gang blev nedsat i sit hvilested udi

Ritzens kirke den 9de Martii 1796.

Schøning omtaler 1774 at officersfamilien Emahuus på Hassel eier et muret begravelsessted under kirken; men et ditto under koret tilhører Reinskloster gårds eiere.

Da kirken på Rein blev revet 1888 kom begge likkjellere for dagen. Det skulde ialt være 16 kister som blev satt ned i en felles grav, og den gamle kirkes spir er satt der og viser stedet. Men ellers blev kirken spredt for alle vinde.»

